

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ความถี่			ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
	ทุกครั้ง (ร้อยละ)	นาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)			
7. ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ	5 (4.0)	14 (11.2)	106 (84.8)	0.19	0.49	ไม่เคยมีส่วนร่วม
8. ร่วมกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนโยบายของท้องถิ่น	10 (8.0)	7 (5.6)	108 (86.4)	0.22	0.58	ไม่เคยมีส่วนร่วม
9. ร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว	7 (5.6)	19 (15.2)	99 (79.2)	0.26	0.56	ไม่เคยมีส่วนร่วม
10. เสนอตัวท่านเองหรือเสนอผู้ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมเพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน	2 (1.6)	30 (24.0)	93 (74.4)	0.27	0.48	ไม่เคยมีส่วนร่วม
11. ร่วมปฏิบัติงานตามแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	15 (12.0)	17 (13.6)	93 (74.4)	0.38	0.69	ไม่เคยมีส่วนร่วม
12. ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และ รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	43 (34.4)	18 (14.4)	64 (51.2)	0.83	0.91	นาน ๆ ครั้ง
13. ร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว	17 (13.6)	15 (12.0)	93 (74.4)	0.39	0.72	ไม่เคยมีส่วนร่วม
14. บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว	27 (21.6)	36 (28.8)	62 (49.6)	0.72	0.80	นาน ๆ ครั้ง
15. ร่วมดูแลรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน	27 (21.6)	33 (26.4)	65 (52.0)	0.70	0.81	นาน ๆ ครั้ง
16. ร่วมติดตาม ประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้จัดขึ้น	11 (8.8)	12 (9.6)	102 (81.6)	0.27	0.61	ไม่เคยมีส่วนร่วม
ค่าเฉลี่ย				0.30		ไม่เคยมีส่วนร่วม

จากตารางที่ 4.8 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผน และ จัดการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระดับ **นาน ๆ ครั้ง** ซึ่งสามารถเรียงตามระดับค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมจาก **มากไปหาน้อย** ได้ดังนี้ คือ การร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และ รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

(ค่าเฉลี่ย 0.83) เป็นอันดับแรก มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และ ร่วมดูแลรักษา แบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับ**ไม่เคยมีส่วนร่วม** ในการวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน นั้น สามารถเรียงลำดับประเด็นของการไม่มีส่วนร่วมได้ตามระดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่

- ไม่มีส่วนร่วมร่วมแลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 0.54) เป็นอันดับแรก
- ไม่มีส่วนร่วมชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผน และจัดการท่องเที่ยว
- ไม่มีส่วนร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ไม่มีส่วนร่วมเสนอแนวคิดใหม่ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวไปยังหัวหน้าหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- ไม่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ชุมชนได้จัดขึ้น
- ไม่มีส่วนร่วมในการเสนอตัวท่านเองหรือเสนอผู้ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม เพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน
- ไม่มีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว
- ไม่มีส่วนร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
- ไม่มีส่วนร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้าน
- ไม่มีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน
- ไม่มีส่วนร่วมกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนโยบายของท้องถิ่น
- ไม่มีส่วนร่วมในการช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ

สรุปผลการศึกษาโดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยเฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับ**ไม่เคยมีส่วนร่วม** (ค่าเฉลี่ย 0.30)

2.3) การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินปัญหาและอุปสรรคของ

ชุมชน

การสำรวจได้แบ่งศึกษาเป็น 2 ด้านคือ การศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพของชุมชนและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและอุปสรรค และเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเองจากการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ การประเมินลักษณะทางกายภาพของชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของปัญหาและอุปสรรคด้านกายภาพของชุมชนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลปาดัง อำเภอพวน

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน	สภาพปัญหา				ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของปัญหาและอุปสรรค
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา			
1. ระบบไฟฟ้า	0 (0.0)	5 (4.0)	8 (6.4)	112 (89.6)	0.14	0.45	ไม่มีปัญหา
2. ระบบประปา	7 (5.6)	21 (16.8)	26 (20.8)	71 (56.8)	0.71	0.94	ไม่มีปัญหา
3. ระบบโทรศัพท์	0 (0.0)	2 (1.6)	18 (14.4)	105 (84.0)	0.18	0.42	ไม่มีปัญหา
4. การกำจัดขยะมูลฝอย	2 (1.6)	2 (1.6)	11 (8.8)	110 (88.0)	0.17	0.52	ไม่มีปัญหา
5. น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำสำหรับเพื่อการเกษตร	7 (5.6)	16 (12.8)	7 (5.6)	95 (76.0)	0.48	0.92	ไม่มีปัญหา
6. การบุกรุกที่สาธารณะ	0 (0.0)	1 (0.8)	13 (10.4)	111 (88.8)	0.12	0.35	ไม่มีปัญหา
7. ปัญหาที่ดินประกอบอาชีพ	0 (0.0)	2 (1.6)	24 (19.2)	99 (79.2)	0.22	0.46	ไม่มีปัญหา
8. ปัญหาที่อยู่อาศัย	0 (0.0)	1 (0.8)	9 (7.2)	115 (92.0)	8.80E-02	0.31	ไม่มีปัญหา
9. ปัญหาความสะดวกในการเดินทาง	0 (0.0)	1 (0.8)	7 (5.6)	117 (93.6)	7.20E-02	0.29	ไม่มีปัญหา
10. ความปลอดภัยของชุมชน	0 (0.0)	2 (1.6)	5 (4.0)	118 (94.4)	7.20E-02	0.32	ไม่มีปัญหา
ค่าเฉลี่ย					0.23		ไม่มีปัญหา

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินลักษณะทางกายภาพของชุมชน หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบล ป่าหุ่ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า

ผลจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม ด้านลักษณะทางกายภาพ หรือโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมดของพื้นที่ศึกษา พบว่า อยู่ในระดับ**ไม่มีปัญหา** (ค่าเฉลี่ย 0.23) และไม่น่าจะมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้สามารถเรียงลำดับความสำคัญของการไม่มีปัญหาด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชนตามค่าเฉลี่ย**จากมากไปหาน้อย** ดังนี้คือ ระบบประปา น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำสำหรับเพื่อการเกษตร ปัญหาที่ดินประกอบอาชีพ ระบบโทรศัพท์ การกำจัดขยะมูลฝอย ระบบไฟฟ้า การบุกรุกที่สาธารณะ ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาความสะดวกในการเดินทาง และ ความปลอดภัยของชุมชน

ข. การประเมินสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงใน ตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของปัญหา และอุปสรรคด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอฟาน

สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน	สภาพปัญหา				ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของปัญหาและอุปสรรค
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา			
1. ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวหรือบุคคล	0 (0.0)	1 (0.8)	23 (18.4)	101 (80.8)	0.20	0.42	ไม่มีปัญหา
2. ความขัดแย้งของบุคคลกับแกนนำหมู่บ้าน	1 (0.8)	1 (0.8)	7 (5.6)	116 (92.8)	9.6OE-02	0.39	ไม่มีปัญหา
3. รายได้ของสมาชิกชุมชนมีความเพียงพอต่อการดำรงชีวิต	30 (24.0)	33 (26.4)	32 (25.6)	30 (24.0)	1.50	1.10	น้อย
4. ระดับการศึกษาของคนในชุมชน	0 (0)	10 (8.0)	26 (20.8)	89 (71.2)	0.37	0.63	ไม่มีปัญหา
5. กฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน	0 (0.0)	1 (0.8)	13 (10.4)	111 (88.8)	0.13	0.40	ไม่มีปัญหา
6. การดูแลสุขภาพของชุมชน	6 (4.8)	3 (2.4)	6 (4.8)	110 (88.0)	0.24	0.72	ไม่มีปัญหา
7. ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของชุมชน	1 (0.8)	1 (0.8)	4 (3.2)	119 (95.2)	7.2OE-02	0.36	ไม่มีปัญหา
8. ความร่วมมือของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	0 (0.0)	1 (0.8)	6 (4.8)	118 (94.4)	7.2OE-02	0.34	ไม่มีปัญหา
9. การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดทำกิจกรรม	1 (0.8)	3 (2.4)	1 (0.8)	120 (96.0)	8.0OE-02	0.41	ไม่มีปัญหา
10. ความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น	2 (1.6)	2 (1.6)	1 (0.8)	120 (96.0)	8.0OE-02	0.46	ไม่มีปัญหา
ค่าเฉลี่ย					0.28		ไม่มีปัญหา

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านความเป็นอยู่ของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ปัจจัยด้านความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีปัญหาและอุปสรรคบ้าง แต่ความรุนแรงของปัญหายังอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.50) คือ รายได้สมาชิกชุมชนที่อาจจะไม่มีความเพียงพอต่อการดำรงชีวิต

ผลจากการศึกษาในภาพรวม ปัจจัยด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนจากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า อยู่ในระดับ**ไม่มีปัญหา** (ค่าเฉลี่ย 0.28) โดยสามารถเรียงลำดับการไม่มีปัญหาด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ

- ระดับการศึกษาของคนในชุมชน
- การดูแลสุขภาพของชุมชน
- ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวหรือบุคคล
- กฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน
- ความร่วมมือของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของชุมชน
- การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดทำกิจกรรม
- ความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ความขัดแย้งของบุคคลกับแกนนำหมู่บ้าน

2.4) การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เป็นการสำรวจเพื่อประเมินว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอยู่ในระดับใด มีประเด็นใดบ้างที่ เข้าใจ ไม่แน่ใจ หรือ ไม่เข้าใจ ผลการสำรวจดังแสดงในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน

การท่องเที่ยว คือ	ระดับความเข้าใจ			ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของความเข้าใจ
	เข้าใจ	ไม่แน่ใจ	ไม่เข้าใจ			
1. การคำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยว	51 (40.8)	62 (49.6)	12 (9.6)	1.31	0.64	ไม่แน่ใจ
2. การมีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านของท่านเพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวบ้าน	75 (60.0)	42 (33.6)	8 (6.4)	1.54	0.62	เข้าใจ
3. การมีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน	56 (44.8)	53 (42.4)	16 (12.8)	1.32	0.69	ไม่แน่ใจ
4. การมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัด หรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา	91 (72.8)	28 (22.4)	6 (4.8)	1.68	0.56	เข้าใจ
5. การมีชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเดินทางมาพักค้างแรมเป็นการชั่วคราวในหมู่บ้านของท่าน	55 (44.0)	56 (44.8)	14 (11.2)	1.33	0.67	ไม่แน่ใจ
6. การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวโดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และมีความสุข	89 (71.2)	30 (24.0)	6 (4.8)	1.66	0.57	เข้าใจ
7. การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณี และ วัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน	73 (58.4)	45 (36.0)	7 (5.6)	1.53	0.60	เข้าใจ
8. การเน้นคุณค่า และ ความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม/ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	64 (51.2)	53 (42.4)	8 (6.4)	1.45	0.62	เข้าใจ
9. การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกหลาน	79 (63.2)	40 (32.0)	6 (4.8)	1.58	0.58	เข้าใจ
10. การสร้างประสบการณ์ธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่น	57 (45.6)	54 (43.2)	14 (11.2)	1.34	0.67	ไม่แน่ใจ
ค่าเฉลี่ย				1.47		เข้าใจ

จากตารางที่ 4.11 ผลการสำรวจความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า

ผลจากการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมจากความคิดเห็นที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.47) ในประเด็นต่างๆ รวม 6 ประเด็น โดยพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยของความเข้าใจในแต่ละ

ประเด็นจาก**มากไปหาน้อย** ได้ดังนี้คือ กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าการท่องเที่ยว คือ การมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัดหรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนาเป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 1.68) รองลงมาคือ การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และมีความสุข การมีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านเพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำ วันของชาวบ้าน การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกหลาน การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน และการเน้นคุณค่าและความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม/ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นอันดับสุดท้าย

แต่การที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับที่มีความเข้าใจนั้น กลุ่มตัวอย่างยัง**มีความเข้าใจผิด**อยู่ไม่น้อย เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวที่ไว้อย่างถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านป่าหุงอำเภอบ้าน ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและดีพอ

ขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นในระดับ**ไม่แน่ใจ** เกี่ยวกับการท่องเที่ยวใน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก**มากไปหาน้อย** คือ กลุ่มตัวอย่างไม่แน่ใจว่าการท่องเที่ยวเป็นการสร้างประสบการณ์ธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่น การมีชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเดินทางมาพักค้างแรมเป็นการชั่วคราวในหมู่บ้าน หรือการมีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน รวมทั้ง การคำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยว มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างไร

2.5) การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยว

เป็นการสำรวจที่แสดงถึงความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้ในการจัดรูปแบบของการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินงานและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นอันเนื่องจากการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความ ต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของชุมชน หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอฟาน

ความต้องการของชุมชน	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ร่วมคิด ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา								
1. ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยว ของชุมชน	36 (28.8)	66 (52.8)	22 (17.6)	1 (0.8)	0 (0.0)	4.10	0.70	มาก
2. กำหนดกฎเกณฑ์หรือ มาตรการ ในวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน อย่างเคร่งครัด	35 (28.0)	62 (49.6)	27 (21.6)	1 (0.8)	0 (0.0)	4.05	0.73	มาก
3. กำหนดว่าชุมชนควรจะรับนักท่องเที่ยวได้เท่าใดโดยเฉพาะ ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว	26 (20.8)	56 (44.8)	24 (19.2)	9 (7.2)	10 (8.0)	3.63	1.13	มาก
4. ป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และเศรษฐกิจ	37 (29.6)	60 (48.0)	26 (20.8)	2 (1.6)	0 (0.0)	4.06	0.75	มาก
5. ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	40 (32.0)	57 (45.6)	22 (17.6)	6 (4.8)	0 (0.0)	4.05	0.83	มาก
ค่าเฉลี่ย						3.97		มาก
ร่วมปฏิบัติ ร่วมดำเนินงาน								
6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	45 (36.0)	72 (57.6)	7 (5.6)	1 (0.8)	0 (0.0)	4.29	0.61	มาก
7. ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน	42 (33.6)	50 (40.0)	26 (20.8)	5 (4.0)	2 (1.6)	4.00	0.92	มาก
8. ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว	47 (37.6)	73 (58.4)	5 (4.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.34	0.55	มากที่สุด*
9. ชักชวนภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อร่วมกันคิดวางแผน และจัดการการท่องเที่ยว	47 (37.6)	55 (44.0)	18 (14.4)	5 (4.0)	0 (0.0)	4.15	0.81	มาก
10. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	46 (36.8)	64 (51.2)	15 (12.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.25	0.66	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ความต้องการของชุมชน	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
11. เตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชนให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว	48 (38.4)	48 (38.4)	27 (21.6)	2 (1.6)	0 (0.0)	4.14	0.81	มาก
12. ช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของท่าน	38 (30.4)	70 (56.0)	17 (13.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.17	0.64	มาก
ค่าเฉลี่ย						4.19		มาก
ร่วมติดตาม ประเมินผล								
13. ติดตาม ประเมินผล การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	28 (22.4)	52 (41.6)	32 (25.6)	12 (9.6)	1 (0.8)	3.75	0.94	มาก
14. แสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาจากการท่องเที่ยว	36 (28.8)	49 (39.2)	34 (27.2)	5 (4.0)	1 (0.8)	3.91	0.89	มาก
15. ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากชุมชนกับนักท่องเที่ยว	35 (28.0)	59 (47.2)	22 (17.6)	6 (4.8)	3 (2.4)	3.94	0.93	มาก
ค่าเฉลี่ย						3.87		มาก
ร่วมรักษา แบ่งปัน ผลประโยชน์								
16. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน	45 (36.0)	56 (44.8)	19 (15.2)	2 (1.6)	3 (2.4)	4.10	0.89	มาก
17. มีส่วนร่วมในการแบ่งปันรายได้ที่โปร่งใส ชัดเจน	45 (36.0)	49 (39.2)	24 (19.2)	3 (2.4)	4 (3.2)	4.02	0.97	มาก
18. ติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดการ และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	47 (37.6)	34 (27.2)	31 (24.8)	7 (5.6)	6 (4.8)	3.87	1.13	มาก
ค่าเฉลี่ย						4.00		มาก
* ค่าเฉลี่ยความต้องการของชุมชน ทั้ง 4 ด้าน						4.04		มาก

จากตารางที่ 4.12 การวิเคราะห์ความต้องการในการวางแผน และจัดการท่องเที่ยวของชุมชน หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า

ผลการศึกษาโดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.04) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยของความต้อการแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ความต้องการในการร่วมปฏิบัติและร่วมดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 4.19)

ต้องการมีส่วนร่วมคิด ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.97) ต้องการมีส่วนร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.00) และ ต้องการมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.87)

จากผลการศึกษา เพื่อพิจารณารายละเอียดความต้องการของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้าน สามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการตามค่าเฉลี่ยตามที่กล่าวแล้วข้างต้น ดังต่อไปนี้

ความต้องการในการร่วมปฏิบัติและร่วมดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.19)

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความต้องการเป็น 2 ระดับ:

- ความต้องการ ในระดับมากที่สุด คือ ชุมชนมีความต้องการชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.34)

- ความต้องการ ในระดับมาก คือ ต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 4.29) รองลงมา คือ ต้องการส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ต้องการช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน ต้องการชักชวนภาคเอกชนและภาครัฐเพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ต้องการเตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชนให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว และ ต้องการร่วมจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นอันดับสุดท้าย

ต้องการร่วมรักษาและแบ่งปันผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 4.10) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันรายได้ ที่โปร่งใส ชัดเจน และ ต้องการร่วมติดตามประเมินผลการใช้งบประมาณของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการจัดการ และพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นอันดับสุดท้าย

ความต้องการร่วมคิด ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.97) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้องการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 4.10) รองลงมา คือ ต้องการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจ ต้องการร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ต้องการกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเคร่งครัด และ ต้องการกำหนดว่าชุมชนควรจะมีนักท่องเที่ยวได้เท่าใด โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว เป็นอันดับสุดท้าย

ต้องการร่วมติดตาม ประเมินผล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.87) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้องการช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากชุมชนกับนักท่องเที่ยว เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย

3.94) รองลงมาคือ ต้องการแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาจากการท่องเที่ยว และ ต้องการติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นอันดับสุดท้าย

2.6) ความต้องการ และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่

- ความต้องการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม
- ความต้องการในการพัฒนา ซ่อมแซม บูรณะวัดพระธาตุสามดวง และ บริเวณรอบๆ วัดให้สวยงาม ด้วยการปลูกต้นไม้
- ควรมีการพัฒนาถนนเข้าหมู่บ้าน
- ควรมีการแบ่งโซน หรือ เขตรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว
- ควรประชาสัมพันธ์และจัดให้มีสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น

4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่บ้านพญาเลา อำเภอดำป้อม จังหวัดเชียงราย

1) ข้อมูลสำรวจศักยภาพของพื้นที่

1.1) อำเภอดำป้อม

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดเชียงราย (อ้างแล้ว) มีพื้นที่ประมาณ 821 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ มีภูเขาสูงในแนวเหนือ ใต้ ด้านตะวันตกในแนวต่อจากอำเภอดำป้อมของและด้านตะวันออกตรงรอยต่ออำเภอดำป้อม

ในปี 2543 อำเภอดำป้อมมีประชากรทั้งสิ้น 86,743 คน หรือร้อยละ 6.9 ของประชากรจังหวัด มีความหนาแน่นของประชากรประมาณ 106 คนต่อตารางกิโลเมตร กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง รองลงมาคือ คนไทยจากอีสาน ซึ่งมาบุกเบิกที่ดินทำกิน นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อย ได้แก่ ขมุ ผู้ไท ยอง เย้า และลื้อ

1.2) ตำบลดงเตา เป็นตำบลหนึ่งในจังหวัดเชียงราย มีประวัติความเป็นมา (<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=570409>, 2549) ของตำบลดงเตาเดิมเป็นชื่อของต้นไม้ชื่อว่า “ต้นดงเตา” ซึ่งมีอยู่มากในขณะนั้น แต่ในปัจจุบันนี้ต้นไม้ชนิดนี้ได้สูญพันธุ์ไปแล้ว ชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อตำบลตามชื่อของต้นไม้

- อาณาเขตตำบลดับเต่า

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลปอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ และ
กิ่งอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลยางชุมน้อย อำเภอขุขันธ์ จังหวัด
ศรีสะเกษ

- จำนวนประชากรของตำบลดับเต่า มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น

12,296 คน เป็นชาย 6,248 คน เป็นหญิง 6,048 คน

- ข้อมูลอาชีพของตำบลดับเต่า ได้แก่ อาชีพหลัก ทำนา ทำสวน

- สถานที่สำคัญของตำบลดับเต่า ได้แก่ พระธาตุขี้เหล็ก อำเภอเมือง
ห้วยบ้าน ศูนย์เกษตรที่สูงดอยผาหม่น วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า ภูผาตั้ง และ ภูชมดาว

1.3) บ้านพญาเลา หมู่ที่ 23 เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลดับเต่า อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ

(1) ประวัติ / ที่ตั้ง / พื้นที่ //อาณาเขต

บ้านพญาเลา หมู่ที่ 23 เดิมเป็นหมู่บ้านรวมกับหมู่ 9 ได้มีการ
แยกมาตั้งเป็นหมู่บ้านพญาเลา เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2546 โดยมีนายวุฒิชัย กงพลนนท์
เป็นผู้ใหญ่บ้าน นายทองคำ วงศ์นาไพศาล และนายสวาท แซ่หาญ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มี
จำนวน 125 หลังคาเรือน จำนวนประชากรรวม 750 คน การปกครองและการบริหารจัดการ
ภายในหมู่บ้าน โดยความเห็นชอบของประชาชนทุกคน ประชาชนได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็น
และยึดมติที่ประชุมส่วนใหญ่ในการดำเนินการของหมู่บ้านเป็นสำคัญตามวิถีประชาธิปไตย

พื้นที่ของหมู่บ้านแบ่งเป็นที่อยู่อาศัยจำนวน 800 ไร่ ที่ทำการ
เกษตร 3,000 ไร่ เขตป่าอนุรักษ์ต้นน้ำ จำนวนประมาณ 100 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านร่มโพธิ์ทอง หมู่ที่ 19 ตำบลดับเต่า

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านร่มโพธิ์ไทย หมู่ที่ 9 ตำบลดับเต่า

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตป่าต้นน้ำ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอาณาเขตของบ้านรักถิ่นไทย หมู่ที่ 13
ตำบลดับเต่า

(2) ปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน

1. ปัญหาหลักของหมู่บ้าน คือ

ก. การตัดถนนเข้าที่ทำการเกษตร เพื่อสะดวกในการขนย้าย
ผลผลิตในการทำการเกษตร เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร

ข. ต้องการศูนย์ฝึกวิชาชีพ เพื่อแปรรูปสินค้าทางการเกษตร
ออกจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้แก่ท้องถิ่น

ค. ต้องการเขื่อนขนาดใหญ่ กักเก็บน้ำเพื่อทำการเกษตร

2. ปัญหาราษฎรไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน นับเป็นปัญหาที่สำคัญและจำเป็นที่ทางราชการจะต้องให้ความช่วยเหลือ เพราะตามนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน เมื่อราษฎรมีที่ทำกินเป็นของตนเอง มีเอกสารสิทธิ์ก็สามารถแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนในการประกอบอาชีพได้ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

(3) ข้อมูลจุดเด่นของหมู่บ้าน

สินค้าทางการเกษตรของบ้านพญาเลาอุ หมู่ที่ 23 ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง มีลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน และกะหล่ำปลี ลักษณะของลิ้นจี่จะมีสีชมพู รสหวาน เนื้อหนา รับประทานง่าย ปลอดภัย

ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้าน - บ้านพญาเลาอุอยู่ตรงกลางของเส้นทาง ผ่านจากบ้านปางค่าไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง คือ ศูนย์เกษตรที่สูงดอยผาหม่น วนอุทยานแห่งชาติภูชี้ฟ้า ผาตั้งในทิศเหนือ และ ในทิศใต้ มีภูชมดาว ซึ่งชุมชนมีความประสงค์จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเครือข่าย 9 หมู่บ้าน บ้านพญาเลาอุจึงเป็นทางผ่านสำคัญและเป็นชุมชนนักท่องเที่ยวมักจะมาแวะเพื่อรับประทานอาหาร นอกจากนี้ ที่นี่ยังเป็นสถานที่จัดตลาดนัด ไทย-ลาว เพื่อให้ชุมชนชาวลาว จาก สปป. ลาว เข้ามาซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคกันเป็นประจำในวันที่ 5 และ วันที่ 20 ของทุกเดือน

(4) ทรัพยากรที่สำคัญของหมู่บ้าน

ทรัพยากรที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ แหล่งน้ำธรรมชาติในเขตต้นน้ำของหมู่บ้านเป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันหมู่บ้านได้ทำระบบประปาภูเขามาใช้ในหมู่บ้าน เพื่อใช้อุปโภค บริโภคตลอดปี

2) ข้อมูลจากเครื่องมือแบบสอบถาม

2.1) ข้อมูลทั่วไป

ปัจจัยส่วนบุคคล - เป็นการศึกษาพื้นฐานความรู้ทั่วไป และพื้นฐานทางด้านศักยภาพเฉพาะบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะข้อมูลทั่วไปเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ สถานที่กำเนิด ระยะเวลาอาศัยในหมู่บ้านพญาเลาตุ ตำบลต๊ตเต่า รายได้ ความสามารถพิเศษที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และระดับการศึกษา จากประชากรทั้งหมด 651 คน ข้อมูลนี้รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 96 คน นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window - Version 10 โดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการแจกแจงความถี่ และการกระจายร้อยละ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวน ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านพญาเลาตุ ตำบลต๊ตเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

n = 96 คน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	45	46.9
หญิง	51	53.1
อายุ		
15-20 ปี	5	5.2
21-30 ปี	38	39.6
31-40 ปี	18	18.8
41-50 ปี	24	25.0
51-60 ปี	11	11.5
60 ปีขึ้นไป	0	0.0
อาชีพ		
เกษตรกรรม	81	84.4
รับราชการ	2	2.1
ค้าขาย	5	5.2
รับจ้าง	6	6.3
ไม่ประกอบอาชีพ	2	2.1
อื่นๆ	0	0.0

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานที่เกิด		
อำเภอเทิง	87	90.6
อื่นๆ	9	9.4
ระยะเวลาอาศัยในชุมชน		
1-5 ปี	3	3.1
6-10 ปี	6	6.3
11-15 ปี	9	9.4
มากกว่า 16 ปี	78	81.3
รายได้		
น้อยกว่า 1,000 บาท	33	33.4
1,001-3,000 บาท	52	54.2
3,001-6,000 บาท	9	9.4
6,001-9000 บาท	0	0.0
มากกว่า 9,001 บาท	2	2.1
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	69	71.9
ประถมศึกษา	22	22.9
มัธยมศึกษา	3	3.1
ปวส. / ปวช. / อนุปริญญา	0	0.0
ปริญญาตรี	1	1.0
ปริญญาโท	1	1.0

จากตารางที่ 4.13 กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่บ้านพญาเลาอู ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จำนวน 96 คน ลักษณะศักยภาพพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

- เพศ กลุ่มตัวอย่าง 96 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิงจำนวน 51 คน (ร้อยละ 53.1) เป็นชาย จำนวน 45 คน (ร้อยละ 46.9)

- อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 38 คน (ร้อยละ 39.6) รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 24 คน (ร้อยละ 25.0) และ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 18 คน (ร้อยละ 18.8) ตามลำดับ

- อาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม จำนวน 81 คน (ร้อยละ 84.4) รองลงมาคือ รับจ้าง จำนวน 6 คน (ร้อยละ 6.3)
- สถานที่กำเนิด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ มีถิ่นกำเนิดที่อำเภอเทิง จำนวน 87 คน (ร้อยละ 90.6) นอกนั้นเป็นคนที่มาจากถิ่นกำเนิดที่อื่น
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลามากกว่า 16 ปี มีจำนวน 78 คน (ร้อยละ 81.3) รองลงมาคือ อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลา 11-15 ปี มีจำนวน 9 คน (ร้อยละ 9.4) และ 6-10 ปี มีจำนวน 6 คน (ร้อยละ 6.3) ตามลำดับ
- รายได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 2,261.77 บาทต่อเดือน และรายได้จากการประกอบอาชีพต่อเดือน เท่ากับ 1,001-3,000 บาท มีจำนวน 52 คน (ร้อยละ 54.2) รองลงมาคือ รายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 1,000 บาท มีจำนวน 33 คน (ร้อยละ 33.4)
- ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษามีจำนวน 69 คน (ร้อยละ 71.9) รองลงมาคือ มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 22 คน (ร้อยละ 22.9)
- ความสามารถพิเศษ กลุ่มตัวอย่างบ้านเลาอู ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่มีความสามารถในการปักผ้าชาวเขา การจักสาน และการทำเครื่องเงิน

2.2) ผลการสำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน และจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านพญาเลาอู ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างบ้านพญาเลาอู ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จำนวน 96 คน กับการมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการวิเคราะห์ศักยภาพในการมีส่วนร่วมจากการใช้ความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ในการประสานงาน สร้างความสัมพันธ์และร่วมทำกิจกรรมในการวางแผน และการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านพญาเลาอู ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างบ้านพญาเลาญ ตำบลบึงเต้า อำเภอกะเทิง

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ความถี่			ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
	ทุกครั้ง (ร้อยละ)	นาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)			
1. ชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผนและจัดการท่องเที่ยว	7 (7.3)	28 (29.2)	61 (63.5)	0.44	0.63	ไม่เคยมีส่วนร่วม
2. แลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็น ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน	9 (9.4)	27 (28.1)	60 (62.5)	0.47	0.66	ไม่เคยมีส่วนร่วม
3. เสนอแนวคิดใหม่ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวไปยังหัวหน้าหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	5 (5.2)	21 (21.9)	70 (72.9)	0.32	0.57	ไม่เคยมีส่วนร่วม
4. ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน	3 (3.1)	24 (25.0)	69 (71.9)	0.31	0.53	ไม่เคยมีส่วนร่วม
5. ร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้าน	3 (3.1)	22 (22.9)	71 (74.0)	0.29	0.52	ไม่เคยมีส่วนร่วม
6. ช่วยแก้ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน	0 (0.0)	13 (13.5)	83 (86.5)	0.14	0.34	ไม่เคยมีส่วนร่วม
7. ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ	0 (0.0)	11 (11.5)	85 (88.5)	0.11	0.32	ไม่เคยมีส่วนร่วม
8. ร่วมกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนโยบายของท้องถิ่น	3 (3.1)	12 (12.5)	81 (84.4)	0.19	0.47	ไม่เคยมีส่วนร่วม
9. ร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว	0 (0.0)	11 (11.5)	85 (88.5)	0.11	0.32	ไม่เคยมีส่วนร่วม
10. เสนอตัวทำนองเองหรือเสนอผู้ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมเพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน	2 (2.1)	10 (10.4)	84 (87.5)	0.15	0.41	ไม่เคยมีส่วนร่วม
11. ร่วมปฏิบัติงานตามแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	2 (2.1)	20 (20.8)	74 (77.1)	0.25	0.48	ไม่เคยมีส่วนร่วม
12. ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีและรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	19 (19.8)	37 (38.5)	40 (41.7)	0.78	0.76	นาน ๆ ครั้ง
13. ร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว	2 (2.1)	24 (25.0)	70 (72.9)	0.29	0.50	ไม่เคยมีส่วนร่วม
14. บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว	7 (7.3)	29 (30.2)	60 (62.5)	0.45	0.63	ไม่เคยมีส่วนร่วม

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ความถี่			ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
	ทุกครั้ง (ร้อยละ)	นาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคย (ร้อยละ)			
15. ร่วมดูแลรักษาและแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน	4 (4.2)	37 (38.5)	55 (57.3)	0.47	0.58	ไม่เคยมีส่วนร่วม
16. ร่วมติดตาม ประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้จัดขึ้น	3 (3.1)	17 (17.7)	76 (79.2)	0.24	0.50	ไม่เคยมีส่วนร่วม
ค่าเฉลี่ย				0.25		ไม่เคยมีส่วนร่วม

จากตารางที่ 4.14 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างบ้านพญาเลาตุ ตำบลต้าบเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า

โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความเห็นอยู่ในระดับ**ไม่เคยมีส่วนร่วม** ในเกือบจะทุกกิจกรรมในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 0.25) ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมระดับ**นาน ๆ ครั้ง** ในกิจกรรมเพียงอย่างเดียว คือ ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และ รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 0.78)

สำหรับกิจกรรมอื่นๆ ที่ชุมชน**ไม่เคยมีส่วนร่วม** นั้น สามารถพิจารณาเรียงลำดับตามระดับค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้ดังนี้

- แลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็น ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน
- ร่วมดูแลรักษาและแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน
- การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว
- การชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผนและจัดการท่องเที่ยว
- การเสนอแนวคิดใหม่ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวไปยังหัวหน้าหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง
- การร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน
- การร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้าน
- การร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว

- การร่วมปฏิบัติงานตามแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
- การติดตาม ประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้จัดขึ้น
- การร่วมกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนโยบายของท้องถิ่น
- การเสนอตัวเองหรือเสนอผู้ที่เห็นว่าเหมาะสม เพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน
- การแก้ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน
- ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ
- การจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

2.3) การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินปัญหาและอุปสรรคของ

ชุมชน

การสำรวจได้แบ่งศึกษาเป็น 2 ด้านคือ การศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพของชุมชนและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและอุปสรรคและเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเองจากการใช้ศักยภาพที่มีอยู่

ก. การประเมินลักษณะทางกายภาพของชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของปัญหา และอุปสรรคด้านกายภาพของชุมชนบ้านพญาเลาอุ ตำบลดับเต้า อำเภอกะเทิง

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน	สภาพปัญหา				ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของปัญหาและอุปสรรค
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา			
1. ระบบไฟฟ้า	2 (2.1)	5 (5.2)	12 (12.5)	77 (80.2)	0.29	0.66	ไม่มีปัญหา
2. ระบบประปา	5 (5.2)	3 (3.1)	10 (10.4)	78 (81.3)	0.32	0.77	ไม่มีปัญหา
3. ระบบโทรศัพท์	6 (6.3)	10 (10.4)	3 (3.1)	77 (80.2)	0.43	0.91	ไม่มีปัญหา
4. การกำจัดขยะ มูลฝอย	18 (18.8)	21 (21.9)	23 (24.0)	34 (35.4)	1.24	1.13	น้อย
5. น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำสำหรับเพื่อการเกษตร	4 (4.2)	8 (8.3)	9 (9.4)	75 (78.1)	0.39	0.81	ไม่มีปัญหา
6. การบุกรุกที่สาธารณะ	0 (0.0)	4 (4.2)	8 (8.3)	84 (87.5)	0.17	0.47	ไม่มีปัญหา
7. ปัญหาที่ดินประกอบอาชีพ	6 (6.3)	3 (3.1)	13 (13.5)	74 (77.1)	0.39	0.83	ไม่มีปัญหา
8. ปัญหาที่อยู่อาศัย	2 (2.1)	2 (2.1)	5 (5.2)	87 (90.6)	0.16	0.55	ไม่มีปัญหา
9. ปัญหาความสะดวกในการเดินทาง	3 (3.1)	13 (13.5)	7 (7.3)	73 (76.0)	0.44	0.84	ไม่มีปัญหา
10. ความปลอดภัยของชุมชน	0 (0.0)	2 (2.1)	5 (5.2)	89 (92.7)	9.38E-02	0.36	ไม่มีปัญหา
ค่าเฉลี่ย					0.39		ไม่มีปัญหา

จากตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินลักษณะทางกายภาพของชุมชนพบว่า

ผลจากการศึกษาในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามด้านลักษณะทางกายภาพโดยเฉลี่ยพบว่า อยู่ในระดับ**ไม่มีปัญหา** (ค่าเฉลี่ย 0.39) และไม่น่าจะมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนมี**ปัญหาและอุปสรรค**ในด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษา แต่มีความรุนแรงของปัญหาในระดับ**น้อย** (ค่าเฉลี่ย 1.24) คือ การกำจัดขยะ มูลฝอย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนอยู่บ้างเป็นบางครั้ง

ในส่วนของค่าเฉลี่ยระดับ**ไม่มีปัญหา**ของพื้นที่ศึกษานั้น ผลการวิจัย พบว่า สามารถเรียงลำดับการไม่มีปัญหาและอุปสรรคด้านลักษณะทางกายภาพของชุมชน ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ไม่มีปัญหาความสะดวกในการเดินทาง ระบบโทรศัพท์ น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำสำหรับเพื่อการเกษตร ปัญหาที่ดินประกอบอาชีพ ระบบประปา ระบบไฟฟ้า การบุกรุกที่สาธารณะ ปัญหาที่อยู่อาศัย และ ความปลอดภัยของชุมชน ซึ่งนับเป็นศักยภาพของชุมชนบ้านพญาเลาอุ ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง ในการที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้ในอนาคต

ข. การประเมินสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของปัญหาและอุปสรรคด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านเลาอุ ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง

สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน	สภาพปัญหา				ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของปัญหาและอุปสรรค
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา			
1. ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวหรือบุคคล	0 (0.0)	2 (2.1)	3 (3.1)	91 (94.8)	7.29E-02	0.33	ไม่มีปัญหา
2. ความขัดแย้งของบุคคลกับแกนนำหมู่บ้าน	0 (0.0)	2 (2.1)	3 (3.1)	91 (94.8)	7.29E-02	0.33	ไม่มีปัญหา
3. รายได้ของสมาชิกชุมชนมีความเพียงพอต่อการดำรงชีวิต	11 (11.5)	21 (21.9)	13 (13.5)	51 (53.1)	0.92	1.10	น้อย
4. ระดับการศึกษาของคนในชุมชน	17 (17.7)	13 (13.5)	13 (13.5)	53 (55.2)	0.94	1.19	น้อย
5. กฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน	7 (7.3)	4 (4.2)	1 (1.0)	84 (87.5)	0.31	0.86	ไม่มีปัญหา
6. การดูแลสุขภาพของชุมชน	0 (0.0)	2 (2.1)	4 (4.2)	90 (93.8)	8.33E-02	0.35	ไม่มีปัญหา
7. ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของชุมชน	0 (0.0)	3 (3.1)	3 (3.1)	90 (93.8)	9.37E-02	0.39	ไม่มีปัญหา
8. ความร่วมมือของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ	0 (0.0)	2 (2.1)	3 (3.1)	91 (94.8)	7.29E-02	0.33	ไม่มีปัญหา
9. การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดทำกิจกรรม	4 (4.2)	1 (1.0)	4 (4.2)	87 (90.6)	0.19	0.65	ไม่มีปัญหา

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน	สภาพปัญหา				ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของปัญหาและอุปสรรค
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา			
10. ความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น	2 (2.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	94 (97.9)	6.25E-02	0.43	ไม่มีปัญหา
ค่าเฉลี่ย					0.28		ไม่มีปัญหา

จากตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนพบว่า

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า มี 2 ปัจจัยเท่านั้นที่อยู่ในระดับ**มีปัญหาน้อย** คือ รายได้ของสมาชิกชุมชนไม่มีความเพียงพอต่อการดำรงชีวิต เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 0.92) และ ระดับการศึกษาของคนในชุมชน เป็นอันดับรองลงมา (ค่าเฉลี่ย 0.94)

ส่วนผลการศึกษาโดยรวม กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่า ชุมชนมีปัญหาและอุปสรรคด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ**ไม่มีปัญหา** (ค่าเฉลี่ย 0.28)

จากการศึกษาค่าเฉลี่ยระดับ**ไม่มีปัญหา**ของพื้นที่ศึกษานั้น ผลการวิจัย พบว่า สามารถเรียงลำดับการไม่มีปัญหาและอุปสรรคด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ตามลำดับค่าเฉลี่ยจาก**มากไปหาน้อย** ดังนี้คือ ไม่มีปัญหาด้านกฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดทำกิจกรรม ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของชุมชน การดูแลสุขภาพของชุมชน ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวหรือบุคคล ความขัดแย้งของบุคคลกับแกนนำหมู่บ้าน ความร่วมมือของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจัดได้ว่าชุมชนมีศักยภาพในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และสามารถพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาได้

ค. ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ที่พบในพื้นที่ศึกษา คือ เสนอให้สร้างห้องน้ำให้มีจำนวนเพียงพอนักท่องเที่ยว และ ควรมีการปรับปรุงในด้านการศึกษา ซึ่งปัจจุบันจำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอ และครูบางคนไม่ค่อยมาสอนหนังสือ

2.4) การสำรวจข้อมูลความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

เป็นการสำรวจเพื่อประเมินว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

อยู่ในระดับใด มีประเด็นใดบ้างที่ เข้าใจ ไม่แน่ใจ หรือ ไม่เข้าใจ ผลการสำรวจดังแสดงในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว บ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง

การท่องเที่ยว คือ	ระดับความเข้าใจ			ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับของความเข้าใจ
	เข้าใจ	ไม่แน่ใจ	ไม่เข้าใจ			
1. การคำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ คนในแหล่งท่องเที่ยว	35 (36.5)	0 (0.0)	61 (63.5)	1.36	0.48	เข้าใจ
2. การมีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านของท่าน เพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวบ้าน	68 (70.8)	0 (0.0)	28 (29.2)	1.71	0.46	เข้าใจ
3. การมีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน	68 (70.8)	0 (0.0)	28 (29.2)	1.71	0.46	เข้าใจ
4. การมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัด หรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา	45 (46.9)	25 (26.0)	26 (27.1)	1.20	0.84	ไม่แน่ใจ
5. การมีชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเดินทางมาพักค้างแรมเป็นการชั่วคราวในหมู่บ้านของท่าน	54 (56.3)	38 (39.6)	4 (4.2)	1.52	0.58	เข้าใจ
6. การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวโดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และมีความสุข	77 (80.2)	14 (14.6)	5 (5.2)	1.75	0.54	เข้าใจ
7. การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆเพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน	50 (52.1)	43 (44.8)	3 (3.1)	1.49	0.56	เข้าใจ
8. การเน้นคุณค่า และ ความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม/ ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	54 (56.3)	39 (40.6)	3 (3.1)	1.53	0.56	เข้าใจ
9. การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน	55 (57.3)	38 (39.6)	3 (3.1)	1.54	0.56	เข้าใจ
10. การสร้างประสบการณ์ธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่น	48 (50.0)	41 (42.7)	7 (7.3)	1.43	0.63	เข้าใจ
ค่าเฉลี่ย				1.52		เข้าใจ

จากตารางที่ 4.17 ผลการสำรวจความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง บ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง พบว่า

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า มีเพียงกิจกรรมเดียวเท่านั้นที่อยู่ในระดับ**ไม่แน่ใจ** คือ การที่ มีนักท่องเที่ยวมาทำบุญที่วัดให้พระที่วัดหรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทาง ศาสนา (ค่าเฉลี่ย 1.20)

ส่วนผลการศึกษาโดยรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมี**ความเข้าใจ** เกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 1.52) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของความเข้าใจในแต่ละกิจกรรม จากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ

- การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่**นักท่องเที่ยว**ได้รับ ประโยชน์และมีความสุข
- การที่มีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านเพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ของชาวบ้าน
- การที่มีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน
- การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษา ธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน
- การเน้นคุณค่าและความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม/ธรรมชาติใน แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- การมีชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเดินทางมาพักค้างแรมเป็นการชั่วคราว ในหมู่บ้าน
- การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณีและ วัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน
- การสร้างประสบการณ์ธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่น
- การคำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยว

ข้อสังเกต - แต่การที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับความเข้าใจนั้น กลุ่ม ตัวอย่างยัง**มีความเข้าใจผิด**อยู่ในหลายประเด็น เนื่องจาก บางคำถามเป็นความหมายของการ ท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยและคณะได้ให้ความหมายไว้อย่างถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้น จึงสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างจากบ้านพญาเลา丘 อำเภอเทิง ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่าง ถูกต้องและดีพอ

2.5) การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการวางแผน และ จัดการ ท่องเที่ยว

เป็นการสำรวจที่แสดงถึงความต้องการของชุมชนในการจัดการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อนำไปใช้ในการจัดรูปแบบของการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินงานและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นอันเนื่องจากการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านพญาเลา อำเภอกะปง

ความต้องการ	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ร่วมคิด ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา								
1. ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	23 (24.0)	40 (41.7)	29 (30.2)	4 (4.2)	0 (0.0)	3.85	0.83	มาก
2. กำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการ ในวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเคร่งครัด	18 (18.8)	28 (29.2)	41 (42.7)	8 (8.3)	1 (1.0)	3.56	0.93	มาก
3. กำหนดว่าชุมชนควรจะรับนักท่องเที่ยวได้เท่าใดโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว	22 (22.9)	23 (24.0)	37 (38.5)	11 (11.5)	3 (3.1)	3.52	1.07	มาก
4. ป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรมสภาพ-แวดล้อม และเศรษฐกิจ	23 (24.0)	27 (28.1)	39 (40.6)	5 (5.2)	2 (2.1)	3.67	0.97	มาก
5. วางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	26 (27.1)	16 (16.7)	45 (46.9)	7 (7.3)	2 (2.1)	3.59	1.03	มาก
ค่าเฉลี่ย						3.64		มาก
ร่วมปฏิบัติ ร่วมดำเนินงาน								
6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	26 (27.1)	27 (28.1)	39 (40.6)	4 (4.2)	0 (0.0)	3.78	0.90	มาก
7. ร่วมจัดตั้งคณะ-กรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน	25 (26.0)	24 (25.0)	41 (42.7)	6 (6.3)	0 (0.0)	3.71	0.93	มาก

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ความต้องการ	ระดับความต้องการ					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
8. ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว	26 (27.1)	29 (30.2)	40 (41.7)	1 (1.0)	0 (0.0)	3.83	0.84	มาก
9. ชักชวนภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว	22 (22.9)	29 (30.2)	34 (35.4)	11 (11.5)	0 (0.0)	3.65	0.96	มาก
10. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวและจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	26 (27.1)	36 (37.5)	30 (31.3)	4 (4.2)	0 (0.0)	3.88	0.86	มาก
11. เตรียมความพร้อมให้ชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว	27 (28.1)	25 (26.0)	38 (39.6)	6 (6.3)	0 (0.0)	3.76	0.94	มาก
12. ช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของท่าน	27 (28.1)	20 (20.8)	38 (39.6)	11 (11.5)	0 (0.0)	3.66	1.01	มาก
ค่าเฉลี่ย						3.75		มาก
ร่วมติดตาม ประเมินผล								
13. ติดตาม ประเมินผล การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	27 (28.1)	23 (24.0)	33 (34.4)	13 (13.5)	0 (0.0)	3.67	1.03	มาก
14. แสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาจากการท่องเที่ยว	24 (25.0)	29 (30.2)	33 (34.4)	10 (10.4)	0 (0.0)	3.70	0.96	มาก
15. ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากชุมชนกับนักท่องเที่ยว	27 (28.1)	19 (19.8)	40 (41.7)	10 (10.4)	0 (0.0)	3.66	1.00	มาก
ค่าเฉลี่ย						3.67		มาก
ร่วมรักษาและแบ่งปันผลประโยชน์								
16. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน	25 (26.0)	23 (24.0)	47 (49.0)	1 (1.0)	0 (0.0)	3.75	0.86	มาก
17. มีส่วนร่วมในการแบ่งปันรายได้ ที่โปร่งใส ชัดเจน	24 (25.0)	17 (17.7)	50 (52.1)	5 (5.2)	0 (0.0)	3.62	0.92	มาก
18. ติดตาม ประเมินผลการใช้งบประมาณของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการจัดการ พัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	25 (26.0)	18 (18.8)	39 (40.6)	14 (14.6)	0 (0.0)	3.56	1.03	มาก

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ย						3.65		มาก
* ค่าเฉลี่ยความต้องการของชุมชน ทั้ง 4 ด้าน						3.69		มาก

จากตารางที่ 4.18 การวิเคราะห์ความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านพญาเลาญ ตำบลตบเต่า อำเภอเทิง

ผลการศึกษาโดยรวมของความต้องการทั้ง 4 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการวางแผนและจัดการท่องเที่ยว ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.69) โดยเรียงลำดับความต้องการตามค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมของแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ความต้องการในการร่วมปฏิบัติและร่วมดำเนินงาน เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 3.75) รองลงมา คือ ต้องการร่วมติดตาม ประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.67) ต้องการร่วมรักษาและแบ่งปันผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.65) และ ความต้องการร่วมคิด ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.64) ตามลำดับ

จากผลการศึกษา เพื่อพิจารณารายละเอียดความต้องการของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้าน สามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการตามค่าเฉลี่ยโดยภาพรวม ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น ดังต่อไปนี้

ความต้องการในการร่วมปฏิบัติและร่วมดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.75) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความต้องการร่วมส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 3.88) รองลงมา คือ ต้องการมีส่วนร่วมในการชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ต้องการมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อม ให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว ต้องการมีส่วนร่วมจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน ต้องการช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของท่าน ตลอดจน ต้องการชักชวนภาค เอกชนและภาครัฐเพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ตามลำดับ

ต้องการร่วมติดตาม ประเมินผล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.67) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาจากการท่องเที่ยว เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 3.70) รองลงมา คือ ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และ ต้องการช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากชุมชนกับนักท่องเที่ยว ตามลำดับ

ความต้องการร่วมรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 3.75) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันรายได้ ที่โปร่งใส ชัดเจน ตลอดจน ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล การใช้งบประมาณของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดการและพัฒนากองทุนของชุมชน ตามลำดับ

ความต้องการร่วมคิด ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความต้องการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผนและจัดการกองทุน เป็นอันดับแรก (ค่าเฉลี่ย 3.85) รองลงมา คือ ต้องการป้องกันผลกระทบจากการกองทุนสู่ชุมชนทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และ เศรษฐกิจ ต้องการร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการกองทุนที่เหมาะสม ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ-เกณฑ์หรือมาตรการในการวางแผนและจัดการกองทุนในชุมชนอย่างเคร่งครัด รวมทั้ง ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดว่าชุมชนควรจะรับนักกองทุนได้เท่าใด โดยเฉพาะช่วงเทศกาลกองทุน ตามลำดับ

2.6) ความต้องการ และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนและจัดการกองทุนของชุมชน

- ควรมีการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน
- ควรดูแล สนับสนุน รักษาภูมิปัญญา และส่งเสริมรายได้แก่ผู้สูงอายุ
- ควรส่งเสริมด้านอาชีพการทำเครื่องเงิน และให้มีการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจ
- ต้องการให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการปักผ้าชาวเขา
- ต้องการตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ชาวเขา
- จัดให้มีสถานที่ขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว
- ต้องการให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือมีหน้าที่รับผิดชอบเข้ามาส่งเสริม พัฒนาหมู่บ้าน
- ต้องการให้มีศาลาพักร้อนสำหรับนักท่องเที่ยว
- ต้องการให้มีการพัฒนาถนน ทางเข้าหมู่บ้าน
- ต้องการให้มีการพัฒนาต้นน้ำในชุมชน

4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบในพื้นที่ที่ศึกษา 3 แห่ง

1) ศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

จากตารางที่ 4.2, 4.8 และ 4.14 สามารถสรุปขั้นตอนของกระบวนการการมีส่วนร่วม เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชน และเปรียบเทียบความสามารถของชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่สามารถนำศักยภาพที่อยู่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวได้ โดยผู้วิจัยได้จัดเรียงลำดับตามขั้นตอนของกระบวนการการมีส่วนร่วมจากแบบสอบถาม ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 แสดงการเปรียบเทียบของระดับศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และบ้านพญาเลาอุ ตำบลดักเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

การมีส่วนร่วมของชุมชน	หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ		หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน		บ้านพญาเลาอุ ตำบลดักเต้า อำเภอเทิง	
	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
1) ขั้นตอนการเป็นผู้นำ (Input)						
1. ชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผนและจัดการท่องเที่ยว	0.69	6	0.41	5	0.44	4
2. เปลี่ยนและเสนอความคิดเห็น ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน	0.66	9	0.54	4	0.47	2
3. เสนอแนวคิดใหม่ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวไปยังหัวหน้าหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	0.68	7	0.34	8	0.32	5
4. ร่วมกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนโยบายของท้องถิ่น	0.58	12	0.22	13	0.19	10
5. เสนอตัวท่านเองหรือเสนอผู้ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมเพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน	0.57	13	0.27	9	0.15	11
2) ขั้นตอนการปฏิบัติการ (Process)						
6. ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน	0.70	5	0.26	10	0.31	6
7. ร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้าน	0.65	10	0.25	11	0.29	7
8. ร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว	0.62	11	0.26	10	0.11	13
9. ร่วมปฏิบัติงานตามแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	0.67	8	0.38	7	0.25	8
10. ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีและรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	0.92	1	0.83	1	0.78	1
11. ร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว	0.74	4	0.39	6	0.29	7

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของชุมชน	หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ		หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน		บ้านพญาเลา ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง	
	ค่า เฉลี่ย	ลำดับ	ค่า เฉลี่ย	ลำดับ	ค่า เฉลี่ย	ลำดับ
3) ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล (Output)						
12. ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ประชุมหมู่บ้าน	0.70	5	0.23	12	0.14	12
13. ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่หน่วยงาน ภาครัฐ	0.62	11	0.19	14	0.11	13
14. บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการ ท่องเที่ยว	0.90	2	0.72	2	0.45	3
15. ร่วมดูแลรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยวของชุมชน	0.77	3	0.70	3	0.47	2
16. ร่วมติดตาม ประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชน ได้จัดขึ้น	0.55	14	0.27	9	0.24	9

จากตารางที่ 4.19 สามารถเปรียบเทียบการประเมินศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ศึกษา
ทั้ง 3 พื้นที่ ได้โดยสรุปดังนี้

การประเมินศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอ
เชียงของ พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการปฏิบัติการ (Process)
และ ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (output) ดังนี้คือ

ขั้นตอนการปฏิบัติการ (Process) 3 ประเด็น คือ

- ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน
เพื่อการท่องเที่ยว
- ร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Output) 3 ประเด็น คือ

- บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว
- ร่วมดูแลรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน
- ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ประชุมหมู่บ้าน

แสดงว่า ชุมชนมีลักษณะเป็น ผู้ตาม ของกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยการให้ความร่วมมือ การร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน มากกว่า การเป็นผู้นำ หรือ การเป็นผู้ริเริ่ม วางหลักเกณฑ์ วางนโยบาย กฎเกณฑ์ กฎระเบียบ ของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

การประเมินศักยภาพของชุมชนในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ในขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล (Output) ขั้นตอนของการเป็นผู้นำ (input) และขั้นตอนของการปฏิบัติการ (Process) ย่อมแสดงว่า ชุมชนจะมองที่ผลลัพธ์ คือ ผลประโยชน์ของชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม และหาแนวทางป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นมากที่สุด แต่ ให้ความสำคัญน้อยที่สุดต่อการปฏิบัติงานร่วมกัน

ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Output) 2 ประเด็น คือ

- บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว
- ร่วมดูแลรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน

ขั้นตอนของการเป็นผู้นำ (Input) 2 ประเด็น คือ

- แลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็น ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประชุมหมู่บ้าน
- ชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผน และจัดการท่องเที่ยว

ขั้นตอนของการปฏิบัติการ (Process) 1 ประเด็น คือ

- ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และ รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพของชุมชนบ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับขั้นตอนของการเป็นผู้นำ (Input) มากที่สุด รองลงมาคือ ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล (output) และขั้นตอนการปฏิบัติการ (process) เป็นลำดับสุดท้าย ดังนี้

ขั้นตอนการเป็นผู้นำ (Input) 3 ประเด็น คือ

- แลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็น ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประชุมหมู่บ้าน
- ชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผนและจัดการท่องเที่ยว

- เสนอแนวคิดใหม่ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวไปยังหัวน้ำหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นของการติดตาม ประเมินผล (Output) 2 ประเด็น คือ

- บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว
- ร่วมดูแลรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน

ขั้นปฏิบัติการ (Process) 1 ประเด็น คือ

- ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และ รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

2) การประเมินปัญหาและอุปสรรคของชุมชน

จากตารางที่ 4.3, 4.9 และ 4.16 การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของชุมชน เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในและความเสี่ยงด้านกายภาพ และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อสะท้อนถึงปัญหาและอุปสรรคของพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 พื้นที่ และเพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจึงได้แยกปัญหาให้ชัดเจนขึ้น โดยการเปรียบเทียบของทั้ง 3 พื้นที่ดังแสดงในตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคด้านกายภาพและสภาพของชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และบ้านพญาเลาอุ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน และ สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน	หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ		หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน		บ้านพญาเลาอุ ตำบล ตับเต่า อำเภอเทิง	
	มีปัญหา	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา	ไม่มี ปัญหา
1. ระบบไฟฟ้า	65 (36.3)	114 (63.7)	13 (10.4)	112 (89.6)	19 (19.8)	77 (80.2)
2. ระบบประปา	65 (36.3)	114 (63.7)	54 (43.2)	71 (56.8)	18 (18.7)	78 (81.3)
3. ระบบโทรศัพท์	100 (47.5)	94 (52.5)	20 (16.0)	105 (84.0)	19 (19.8)	77 (80.2)
4. การกำจัดขยะ มูลฝอย	111 (62.0)	68 (38.0)	15 (12.0)	110 (88.0)	62 (64.6)	34 (35.4)
5. น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำสำหรับเพื่อการเกษตร	68 (38.0)	111 (62.0)	30 (24.0)	95 (76.0)	21 (21.9)	75 (78.1)

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน และ สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน	หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ		หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน		บ้านพญาเลาญ ตำบล ดักเต่า อำเภอเทิง	
	มีปัญหา	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา	ไม่มี ปัญหา	มีปัญหา	ไม่มี ปัญหา
6. การบุกรุกที่สาธารณะ	78 (43.6)	101 (56.4)	14 (11.2)	111 (88.8)	12 (12.5)	84 (87.5)
7. ปัญหาที่ดินประกอบอาชีพ	77 (43.0)	102 (57.0)	26 (20.8)	99 (79.2)	22 (22.9)	74 (77.1)
8. ปัญหาที่อยู่อาศัย	75 (41.9)	104 (58.1)	10 (8.0)	115 (92.0)	9 (9.4)	87 (90.6)
9. ปัญหาความสะดวกในการเดินทาง	88 (49.2)	91 (50.8)	8 (6.4)	117 (93.6)	23 (24.0)	73 (76.0)
10. ความปลอดภัยของชุมชน	79 (44.1)	100 (55.9)	7 (5.6)	118 (94.4)	7 (7.3)	89 (92.7)
11. ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวหรือ บุคคล	94 (52.5)	85 (47.5)	24 (19.2)	101 (80.8)	5 (5.2)	91 (94.8)
12. ความขัดแย้งของบุคคลกับแกนนำ หมู่บ้าน	96 (53.6)	83 (46.4)	9 (7.2)	116 (92.8)	5 (5.2)	91 (94.8)
13. รายได้ของสมาชิกชุมชนมีความ เพียงพอต่อการดำรงชีวิต	124 (69.3)	55 (30.7)	95 (76.0)	30 (24.0)	45 (46.9)	51 (53.1)
14. ระดับการศึกษาของคนในชุมชน	121 (67.6)	58 (32.4)	36 (28.8)	89 (71.2)	43 (44.8)	53 (55.2)
15. กฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน	116 (64.8)	63 (35.2)	14 (11.2)	111 (88.8)	12 (12.5)	84 (87.5)
16. การดูแลสุขภาพของชุมชน	120 (67.0)	59 (33.0)	15 (12.0)	110 (88.0)	6 (6.2)	90 (93.8)
17. ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของ ชุมชน	103 (57.5)	76 (42.5)	6 (4.8)	119 (95.2)	6 (6.2)	90 (93.8)
18. ความร่วมมือของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ ของรัฐ	103 (57.5)	76 (42.5)	7 (5.6)	118 (94.4)	5 (5.2)	91 (94.8)
19. การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดทำ กิจกรรม	103 (57.5)	76 (42.5)	5 (4.0)	120 (96.0)	9 (9.4)	87 (90.6)
20. ความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และ วัฒนธรรมท้องถิ่น	95 (53.1)	84 (46.9)	5 (4.0)	120 (96.0)	2 (2.1)	94 (97.9)

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคด้านกายภาพและสภาพความเป็นอยู่ของ
ชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีปัญหาและอุปสรรคในมิติด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อม คือ หมู่

ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ และบ้านพญาเลา丘 ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 มีความเห็นว่า มีปัญหาการกำจัดขยะ และกลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน เกือบร้อยละ 50 มีความคิดเห็นว่า ระบบประปาเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

ด้านสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคลำดับแรก คือ มิติด้านเศรษฐกิจ-สังคม ในด้านรายได้ของสมาชิกชุมชนกับความเพียงพอต่อการดำรงชีวิต และยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 ของหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของมีความเห็นว่า มีปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ อีก คือ มิติของด้านคุณค่าทางการเรียนรู้และการศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษาของคนในชุมชน มิติด้านการบริหารและการจัดการ ได้แก่ การดูแลสภาพของชุมชน กฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของชุมชน ความร่วมมือของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดทำกิจกรรม มิติด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และบ้านพญาเลา丘 ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง มากกว่าร้อยละ 95 จะมีความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด นอกจากนี้ จะพบว่า ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของชุมชนหรือกับหน่วยงานรัฐ รวมทั้ง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน จะอยู่ในระดับสูงทีเดียว โดยเฉพาะ ชุมชนบ้านพญาเลา丘 ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จะมีความเป็นผู้นำที่โดดเด่นมาก ในการดูแลชุมชนโดยเริ่มจากพื้นฐานครอบครัวซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีปัญหาน้อยมาก ในขณะที่ชุมชนหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ จะมีปัญหาค่อนข้างมาก โดยเฉพาะ ด้านสภาพความเป็นอยู่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สรุปและเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 พื้นที่ โดยจำแนกตามดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน ดังแสดงในตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 แสดงการเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง โดยจำแนกตามดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว

ดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยว	ปัญหาและอุปสรรค		
	หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ	หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน	บ้านพญาเลาอุ ตำบล ดักเต้า อำเภอเทิง
1. มิติด้านลักษณะทาง กายภาพ	1. ปัญหาสัญญาณการติดต่อ ทางโทรศัพท์ 2. อุบัติเหตุ 3. ปัญหาแสงสว่างจากไฟกิ่ง	- - -	- - -
2. มิติด้านการรักษา สิ่งแวดล้อม	1. การกำจัดขยะ	1. ระบบประปา	1. การกำจัดขยะ
3. มิติด้านเศรษฐกิจ-สังคม	1. รายได้ของชุมชน	1. รายได้ของชุมชน 2. ความขัดแย้งระหว่างชุมชน 3. ความขัดแย้งระหว่าง ชุมชนกับวัด	1. รายได้ของชุมชน
4. มิติด้านค่าทางการเรียนรู้ และการศึกษา	1. ระดับการศึกษาของคนใน ชุมชน	-	1. การขาดแคลนครูผู้สอน
5. มิติด้านการบริหารจัดการ	1. ความขัดแย้งของชุมชน 2. ความขัดแย้งของบุคคลกับ แกนนำ 3. กฎระเบียบเพื่อการควบคุม ชุมชน 4. การดูแลสุขภาพชุมชน 5. ความร่วมมือการร่วม กิจกรรมชุมชน 6. ความร่วมมือของชุมชนกับ เจ้าหน้าที่รัฐ 7. การบริจาคเงินเข้ากองทุน เพื่อจัดทำกิจกรรม	- - - - - - -	1. การประชาสัมพันธ์ 2. การตลาด 3. ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว - - - -
6. มิติด้านศิลป วัฒนธรรม	1. ความภูมิใจสภาพความ เป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น	-	-

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งภายในชุมชน ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยความร่วมมือและความสามัคคีปรองดองของชุมชนเอง

ปัจจัยภายนอกที่ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว คือ ระบบสาธารณูปโภค การศึกษา การจราจร หรือแม้แต่วิถีปฏิบัติงานของข้าราชการ ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วย

ราชการจะต้องช่วยกันเข้ามาดูแลและปรับเปลี่ยนอุปสรรคต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เป็นโอกาสทางการท่องเที่ยวให้ได้

3) การประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากตารางที่ 4.5, 4.11 และ 4.17 การเปรียบเทียบความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนทั้ง 3 พื้นที่เพื่อประเมินถึงความเข้าใจของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และบ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

การท่องเที่ยว คือ	ค่าเฉลี่ยของระดับความเข้าใจ		
	อำเภอ เชียงของ	อำเภอ พาน	อำเภอ เทิง
1. การคำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคน ในแหล่งท่องเที่ยว	1.51	1.31	1.36
2. การมีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านของท่านเพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวบ้าน	1.46	1.54	1.71
3. การมีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน	1.55	1.32	1.71
4. การมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัด หรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา	1.53	1.68	1.20
5. การมีชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเดินทางมาพักค้างแรมเป็นการชั่วคราวในหมู่บ้านของท่าน	1.45	1.33	1.52
6. การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และมีความสุข	1.61	1.66	1.75
7. การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน	1.60	1.53	1.49
8. การเน้นคุณค่า และ ความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม / ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	1.58	1.45	1.53
9. การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกหลาน	1.56	1.58	1.54
10. การสร้างประสบการณ์ธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่น	1.52	1.34	1.43

จากตารางที่ 4.22 พบว่า ชุมชนในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ และบ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง มีความเข้าใจเหมือนกันเป็นอันดับแรกว่า การท่องเที่ยว คือ การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวโดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และ

มีความสุข ใน ขณะที่หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน มีความเข้าใจในระดับมาก ว่า การท่องเที่ยว คือ การมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัด หรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา นอกจากนี้ การเพิ่มรายได้ก็ยังเป็นประเด็นที่พื้นที่ทั้ง 3 อำเภอมีความเข้าใจที่ตรงกันเช่นนั้น

นอกจากนี้พื้นที่หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ยังมีความเข้าใจด้วยว่า การท่องเที่ยว เป็นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน ตลอดจนการเน้นคุณค่าและความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม / ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในขณะที่หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน มีความเข้าใจรองลงมาคือ การท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และมีความสุข และ การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

ส่วนบ้านพญาเลาตุ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจรองลงมา คือ การท่องเที่ยวเป็นการมีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านเพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวบ้าน การมีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน และ การสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน เป็นประเด็นที่มีความเข้าใจตรงกับกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน

4) การประเมินความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

จากตารางที่ 4.6, 4.12 และ 4.18 การเปรียบเทียบความต้องการในการวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ถึงความพร้อม ที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาชุมชน ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ดังแสดงในตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 การเปรียบเทียบความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ตามขั้นตอนการมีส่วนร่วม ของหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และ บ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง

ความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	ค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการ		
	อำเภอ เชียงของ	อำเภอ พาน	อำเภอ เทิง
ร่วมคิดค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา			
1. ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	3.60	4.10	3.85
2. กำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเคร่งครัด	3.37	4.05	3.56
3. กำหนดว่าชุมชนควรจะได้รับนักท่องเที่ยวได้เท่าใดโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว	3.51	3.63	3.52
4. ป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และ เศรษฐกิจ	3.53	4.06	3.67
5. วางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	3.46	4.05	3.59
ค่าเฉลี่ย	3.49	3.97	3.64
ร่วมปฏิบัติ ร่วมดำเนินงาน			
6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	3.58	4.29	3.78
7. ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน	3.52	4.00	3.71
8. ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.44	4.34	3.83
9. ชักชวนภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว	3.47	4.15	3.65
10. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	3.66	4.25	3.88
11. เตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว	3.68	4.14	3.76
12. ช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของท่าน	3.63	4.17	3.66
ค่าเฉลี่ย	3.57	4.19	3.75
ร่วมติดตาม ประเมินผล			
13. ติดตาม ประเมินผล การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.35	3.75	3.67
14. แสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาจากการท่องเที่ยว	3.44	3.91	3.70
15. ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากชุมชนกับนักท่องเที่ยว	3.49	3.94	3.66
ค่าเฉลี่ย	3.43	3.87	3.65
ร่วมรักษา แบ่งปัน ผลประโยชน์			
16. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน	3.47	4.10	3.75
17. มีส่วนร่วมในการแบ่งปันรายได้ ที่โปร่งใส ชัดเจน	3.39	4.02	3.62
18. ติดตาม ประเมินผลการใช้งบประมาณ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	3.28	3.87	3.56
ค่าเฉลี่ย	3.38	4.00	3.65

จากตารางที่ 4.23 ผลการศึกษาพบว่า

1. จำแนกความต้องการตาม “ขั้นตอนการมีส่วนร่วม” พบว่า

พื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่ที่มีความต้องการอันดับแรกเหมือนกันในระดับมาก คือ มีความต้องการที่จะร่วมปฏิบัติ ร่วมดำเนินงาน

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง อำเภอเชียงของ มีความต้องการรองลงมา ในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การร่วมติดตาม ประเมินผล และ การร่วมรักษา แบ่งปันผลประโยชน์ ตามลำดับ

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน มีความต้องการรองลงมา ในการร่วมรักษา แบ่งปันผลประโยชน์ การคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และการร่วมติดตาม ประเมินผล ตามลำดับ

บ้านพญาเลาอุ ตำบลดักเต้า อำเภอเทิง มีความต้องการรองลงมา ในการติดตาม ประเมินผล การร่วมรักษา แบ่งปันผลประโยชน์ และ การคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตามลำดับ

2. จำแนกความต้องการตาม “กระบวนการการมีส่วนร่วม” ผู้วิจัยจึงได้จัดเรียงแบบสอบถามตามกระบวนการการมีส่วนร่วม ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 แสดงการเปรียบเทียบความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวโดยจำแนกตามกระบวนการการมีส่วนร่วม ของหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และ บ้านพญาเลาอุ ตำบลดักเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ความต้องการ	อำเภอเชียงของ		อำเภอพาน		อำเภอเทิง	
	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
1) ขั้นตอนการเป็นผู้นำ (Input)						
1. กำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการ ในวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเคร่งครัด	3.37	14	4.05	9	3.56	14
2. กำหนดว่าชุมชนควรจะมีนักท่องเที่ยวได้เท่าใด โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว	3.51	8	3.63	16	3.52	15
3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวของชุมชน	3.58	5	4.29	2	3.78	4
4. ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน	3.52	7	4.00	11	3.71	7
5. ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.44	12	4.34	1	3.83	3
6. ชักชวนภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว	3.47	10	4.15	5	3.65	11

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ความต้องการ	อำเภอเชียงของ		อำเภอฟาน		อำเภอเทิง	
	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ
2) ขั้นตอนการปฏิบัติการ(Process)						
7. ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน	3.60	4	4.10	7	3.85	2
8. วางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม	3.46	11	4.05	9	3.59	13
9. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	3.66	2	4.25	3	3.88	1
10. เตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว	3.68	1	4.14	6	3.76	5
11. ช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของท่าน	3.63	3	4.17	4	3.66	10
12. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน	3.47	10	4.10	7	3.75	6
13. มีส่วนร่วมในการแบ่งปันรายได้ ที่โปร่งใส ชัดเจน	3.39	13	4.02	10	3.62	12
3) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Output)						
14. ป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และ เศรษฐกิจ	3.53	6	4.06	8	3.67	9
15. ติดตาม ประเมินผล การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.35	16	3.75	15	3.67	9
16. แสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาจากการท่องเที่ยว	3.44	15	3.91	13	3.70	8
17. ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากชุมชนกับนักท่องเที่ยว	3.49	9	3.94	12	3.66	10
18. ติดตาม ประเมินผลการใช้งบประมาณ ของคณะ กรรมการหมู่บ้านในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	3.28	17	3.87	14	3.56	14

จากตารางที่ 4.24 ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอ เชียงของ มีความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับความต้องการในระดับมากที่สุดถึงน้อยในขั้นตอนปฏิบัติการ (Process) ขั้นตอนการเป็นผู้นำ (Input) และ ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Output) ชุมชน มีความต้องการในระดับน้อยที่สุด ดังสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนปฏิบัติการ (Process) ใน 4 ประเด็น คือ

- เตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว
- ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- ช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน

- ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
- ขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) ใน 1 ประเด็น คือ
- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน
- ขั้นของการติดตามประเมินผล (Output) ใน 1 ประเด็น คือ
- ป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และ เศรษฐกิจ

ทั้งยังพบว่า การประเมินความต้องการของชุมชนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน มีความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก ในขั้นของการปฏิบัติการ (Process) และขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) โดยที่ขั้นของการติดตามประเมินผลนั้น ชุมชนมีความต้องการที่จะวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ในระดับน้อยมาก

ขั้นของการปฏิบัติการ (Process) ใน 3 ประเด็น คือ

- ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- ช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของท่าน
- เตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว

ขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) ใน 3 ประเด็นคือ

- ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว
- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน
- ชักชวนภาคเอกชนและภาครัฐเพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

การประเมินความต้องการของชุมชนบ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง พบว่า มีความต้องการในระดับมาก ในขั้นของการปฏิบัติการ (Process) และ ขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) ตามลำดับ

ขั้นของการปฏิบัติการ (Process) ใน 4 ประเด็น คือ

- ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว
- ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยว ของชุมชน

- เตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว
 - มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน
- ขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) ใน 3 ประเด็น คือ
- ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว
 - เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน
 - ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน

4.1.5) สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนในพื้นที่ศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายบนรากฐานความต้องการของชุมชนและการปฏิบัติได้จริง

การศึกษาแนวทางในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) จากชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาบทบาทและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และตอบคำถามการวิจัยว่า ชุมชนในพื้นที่ศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย บนรากฐานความต้องการของชุมชนและการปฏิบัติได้จริง

1) หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

1.1) สภาพทั่วไปของพื้นที่และสภาพชุมชน

ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนแถบบริเวณริมแม่น้ำโขง ประกอบอาชีพส่วนใหญ่ คือ เกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้าง มีจุดผ่านแดนถาวรที่บริเวณท่าเรือปัก โดยทำการติดต่อค้าขาย ธุรกิจและการท่องเที่ยวกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสปป.ลาว เกิดอาชีพการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชุมชนตำบลเวียง อำเภอเชียงของ และเมืองห้วยทราย สปป.ลาว นอกจากนี้ ยังเป็นจุดที่ชาวต่างชาติใช้เป็นเส้นทางเดินทางท่องเที่ยวไปยังเมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว หรือต่อวีซ่าที่แขวงบ่อแก้ว

ในอดีต ชุมชนอพยพย้ายถิ่นฐานมาจาก สปป.ลาว และได้นำเอาประเพณี วัฒนธรรมต่างๆจากชุมชนเดิมมาเผยแพร่ในอำเภอเชียงของ เช่น ประเพณีแข่งเรือ และกีฬาพื้นบ้าน ชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนใกล้เคียง และชุมชนฝั่งลาว มีความปลอดภัยใน

การดำรงชีวิต สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะงานประจำปีของอำเภอ มีการจัดงานประเพณีต่างๆ ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยการบริหารจัดการได้เป็นส่วน เป็นส่วนแบ่งปันผลประโยชน์กันได้อย่างดี ตลอดจนสามารถจัดงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีความเข้าใจในแก่นแท้ของงาน และความต้องการของชุมชน จึงทำให้งานเทศกาลประเพณีต่างๆ เป็นด้วยความร่วมมือร่วมใจและถ่ายทอดถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนได้อย่างชัดเจน

1.2) ด้านการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว

ผลจากการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นซึ่งชุมชนพิจารณาว่า เป็นปัญหาในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง เป็นเพียงหมู่บ้านแห่งเดียวของตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ที่ยังไม่ได้เข้าไปอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ที่ยังไม่ได้เข้าไปอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง
2. ชุมชนมีทัศนคติต่อภาครัฐในแง่ลบ เนื่องจากชุมชนเข้าใจว่าภาครัฐมองชุมชนเป็นเพียงเครื่องมือและแรงงานของภาครัฐที่รองรับคำสั่งจากภาครัฐ และควบคุมชุมชนจนไม่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้เหมือนเดิม พยายามลดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมชุมชนน่านาย รัฐบาลต้องการให้ชุมชนมีการลงทุนและพัฒนาให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ โดยละเลยต่อการพัฒนาและบำรุงรักษาวัฒนธรรมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน
3. ภาครัฐมีส่วนที่ทำให้โครงสร้างของชุมชน ผิดแผกไปจากเดิม และ ลดบทบาทในการบริหารจัดการของชุมชนด้วยตนเอง ชุมชนอ่อนแอลง
4. ภาครัฐเล็งผลประโยชน์ในทางการเมืองโดยจัดงบประมาณ และพัฒนาผิวดูประสงฆ์หลักของชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนลดลง อันเนื่องจากการจ้างเหมาบุคคลภายนอกพื้นที่มาดำเนินกิจกรรมหลายๆ อย่าง ในช่วงเทศกาล
5. ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่มั่นใจว่าจะ เป็นไปด้วยความโปร่งใส เนื่องจาก ภาครัฐได้จัดการให้บุคคลภายนอกชุมชนซึ่งมักจะเป็นกลุ่มนายทุนเข้ามาแสวงหารายได้ เช่น การรับเหมาจัดการพื้นที่จัดขายสินค้าในการจัดงานเทศกาลต่างๆ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับประเพณีวัฒนธรรม
6. ภาครัฐประเมินศักยภาพของชุมชนในหมู่ที่ 1 ต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งชุมชนในหมู่ที่ 1 หมู่บ้านหัวเวียง ส่วนใหญ่เป็นคนที่ต้องถิ่นที่อาศัยอยู่มาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน ชุมชนต้องจัดงานประเพณีตามความต้องการของภาครัฐ โดยขาดความเป็นตัวของตัวเอง ประเพณีต่างๆ ในอดีตถูกดัดแปลง เปลี่ยนแปลงเพียงเพื่อการขายภาพลักษณ์แก่นักท่องเที่ยว

เท่านั้น โดยมุ่งจัดงานเฉพาะในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ขาดความเข้าใจตัวคนที่แท้จริงของชุมชน ขาดการให้ความสำคัญของวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของงาน ส่งผลให้ผลงานที่ออกมาไม่เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน

7. รัฐสร้างท่าเรือแห่งใหม่ที่อำเภอเชียงของ ด้วยวัตถุประสงค์หลักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง มากกว่าการมุ่งเน้นพัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเชียงของ

1.3) ข้อเสนอแนะของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

1. ผู้บริหารระดับสูงจากภาครัฐ หรือ ผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่น ควรหาโอกาสพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อจะได้ทราบปัญหา และความเข้าใจที่แท้จริงของชุมชน

2. ก่อนที่ภาครัฐจะดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ในชุมชน ควรมีการทำประชาพิจารณ์ เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ชุมชนไม่ควรเป็นแค่เพียงผู้คอยรับนโยบายในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยขาดความเข้าใจ และภาครัฐไม่ควรมองข้ามความรู้สึกของชุมชน

3. โครงการต่างๆ ที่ผ่านการพิจารณาแล้ว ควรจัดสรรงบประมาณให้ชุมชนมีอิสระ และมีบทบาทในการบริหารจัดการด้วยตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่

4. จัดการพัฒนาและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ โดยเฉพาะบริเวณท่าเรือบัค และบริเวณใกล้เคียง โดยมีเป้าหมายให้อำเภอเชียงของเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว มิใช่เป็นเพียงทางผ่านเพื่อไปท่องเที่ยวที่อื่นเท่านั้น

5. การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ส่งเสริมชุมชนด้วยจิตสำนึกรักบ้านเกิด ให้ความสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่น คนเฒ่าคนแก่ และเยาวชนเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนกลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตน เช่น ชมรมรักษ์เชียงของ

6. ให้การสนับสนุนการทำวิจัย โดยนักวิจัยเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อเป็นปากเป็นเสียงแทนชุมชน

7. การทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA-Free Trade Agreement) ภาครัฐควรตระหนักถึงผลประโยชน์ของชุมชนเป็นใหญ่ มิใช่มุ่งที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือกลุ่มนายทุน

8. ชุมชนควรมีการรวมกลุ่มด้านอาชีพต่างๆ เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองกับภาครัฐ เช่น ชมรมรถเช่า

2) หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

2.1) สภาพทั่วไปของพื้นที่และสภาพชุมชน

ชุมชนหมู่ที่ 1 ประกอบด้วย 200 หลังคาเรือน อยู่ห่างจากอำเภอพาน 3 กิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ ประกอบอาชีพ ด้านเกษตรกรรม การทำนา และทำสวนผัก ผลไม้ ภายในหมู่บ้านมีวัดประจำหมู่บ้าน 1 วัด ซึ่งตั้งอยู่ใกล้โรงเรียน ภายในวัดมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่น 2 รูป และเณร 1 รูป

สถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน คือ ถ้ำผาโขง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ 6 และเป็นสถานที่ที่อยู่ในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของอบต.ป่าหุ่ง เนื่องจากเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมาก และจากการสำรวจพื้นที่ที่ท่องเที่ยวนั้น เป็นแหล่งที่การคมนาคมสะดวก ทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสมต่อการพัฒนา นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ตลอดทั้งปี แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาที่สำคัญในบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านป่าหุ่ง คือ วัดพระธาตุสามดวง ทำเลที่ตั้งอยู่บนเนินสูง บรรยากาศเงียบสงบ อากาศทั่วไปเย็นสบาย ภูมิทัศน์โดยรอบสวยงามมองเห็นทิวทัศน์ของอำเภอพานโดยรอบ การทะนุบำรุงรักษาอยู่ในความรับผิดชอบของชุมชนหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 14 บริเวณพระธาตุซึ่งหมู่ที่ 1 รับผิดชอบ มีศาลาหลังใหญ่ 1 หลังสวยงาม การก่อตั้งวัดนี้เกิดจากศรัทธาของประชาชนต่างจังหวัด ซึ่งผ่านการบอกบุญจากพระสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นสหายของเจ้าอาวาสวัดพระธาตุองค์เก่า ปัจจุบันมีพระสงฆ์ซึ่งมาจากต่างพื้นที่จำพรรษาอยู่ 1 รูป และห่างจากบริเวณพระธาตุออกไป มีแม่ชีพักอาศัยอยู่ 2 คน

ทางขึ้นสู่วัดพระธาตุสามดวง เป็นถนนคอนกรีตที่แคบ ด้วยมีความกว้างเพียงประมาณ 3 เมตร ไม่มีไหล่ทาง ทำให้รถที่วิ่งขึ้นลงจากพระธาตุสามดวงไม่สามารถวิ่งสวนทางได้

กิจกรรมหลักของตำบลป่าหุ่งที่มีการดำเนินงานร่วมกันทั้ง 3 หมู่บ้าน คือ งานประจำปีประเพณี 9 เป้งในเดือนมิถุนายนของทุกปี ส่วนกิจกรรมอื่นจะแยกกระทำเฉพาะหมู่บ้านตนเองเท่านั้น

การแบ่งความรับผิดชอบในการทะนุบำรุงรักษาวัดพระธาตุสามดวง ตามขอบเขตของพื้นที่ที่ตั้งของหมู่บ้าน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการดูแลหรือการทำกิจกรรมร่วมกันในด้านการวางแผน การดูแลผลประโยชน์ในหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลการเงินจากงานประเพณี เพื่อใช้จ่ายในด้านสาธารณูปโภคของวัดพระธาตุสามดวง

2.2) ด้านการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว

ผลจากการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นซึ่งชุมชนพิจารณาว่าเป็นปัญหาในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลในชุมชน 3 หมู่บ้าน เกิดจากการจัดงานประจำปีประเพณี 9 เบ็งในเดือนมิถุนายนซึ่งเดิมร่วมกันจัดทำกิจกรรมทั้งตำบล เกิดการแย่งงานกันทำ การขาดความมีน้ำใจในการช่วยเหลือกันระหว่างชุมชนตั้งแต่การเตรียมงาน การดูแลทะนุบำรุงรักษาวัดพระธาตุ ซึ่งอยู่ความรับผิดชอบของหมู่บ้าน 3 หมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ที่พระธาตุประดิษฐานอยู่ ไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชน

บริเวณวัดพระธาตุสามดวงจึงขาดการทะนุบำรุงรักษา มีหญ้าขึ้นรกโดยรอบ ทางเดินมีตะไคร่น้ำขึ้น ลื่น เมื่อมีงานประจำปีประเพณีเบ็ง 9 หรือ เมื่อผู้นำขอร้องเป็นครั้งคราวจึงจะได้รับการดูแล ตกแต่งบริเวณโดยรอบเท่านั้นและเกิดการแบ่งงาน คือ พระธาตุองค์ใดประดิษฐานอยู่ในเขตหมู่บ้านใด หมู่บ้านนั้นเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ

2. ความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์ กับ ชาวราษฎร์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทำให้ชุมชนไม่ศรัทธา และขาดการเคารพนับถือต่อพระสงฆ์ที่จำวัดอยู่ ปัญหาเกิดจากเหตุการณ์ในช่วงของการมีงานประจำปีเมื่อ พ.ศ. 2547 คือ การขาดการประสานงาน ไม่เข้าใจ ความบกพร่องของการสื่อสาร เกิดการทะเลาะวิวาท ระหว่างสงฆ์กับชาวราษฎร์ อันเนื่องมาจากกำนัน ชาวบ้าน และตัวแทนชุมชนได้ว่าจ้างการเล่นชกภายในบริเวณงาน แต่พระสงฆ์ต้องการทำกิจทางสงฆ์จึงได้ต่อว่าตักเตือนจนเกิดปากเสียงกันขึ้น ทำให้ชาวบ้านไม่พอใจจึงรวมตัวกันต่อต้านขับไล่พระออกจากวัด แต่ถึงปัจจุบันยังไม่ได้ข้อสรุปจากที่ประชุมพระสงฆ์ระดับเจ้าคณะตำบล หรือ เจ้าคณะอำเภอ

ปัญหาความขัดแย้งเพิ่มขึ้น เมื่อพระสงฆ์ได้รับการนิมนต์ไปสวดในพิธีกรรมทางศาสนาและไม่สามารถสวดโดยใช้ภาษาท้องถิ่นได้ เพราะความเชื่อของชาวบ้านว่าจะได้บุญเมื่อได้ฟังการสวดทางธรรมโดยใช้ภาษาท้องถิ่น ความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อพระสงฆ์รูปนี้จึงน้อยลง

พ.ศ. 2548 เกิดปัญหาจากการบอกเล่าของชาวบ้านว่า พระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตามกิจกรรมทางวัด โดยขาดการดูแลรอบๆ บริเวณวัด และการนำของใช้ภายในวัดไปขายโดยพลการ เช่น ถ้วย จาน ชาม โดยอ้างว่าเป็นสิ่งของเก่าแล้ว และนำเงินที่ได้มาใช้จ่ายส่วนตัว

ปัญหาความห่างเหินการขาดศรัทธาเริ่มเพิ่มมากขึ้นอีกเมื่อมีพราหมณ์มาอาศัยวัดพระธาตุอยู่ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาบ้า จนกระทั่งถูกจับดำเนินคดี

ปัจจุบัน มีแม่ชีมาอาศัยอยู่ด้วย แต่ขาดความศรัทธาจากชาวบ้าน ไม่มีใครสนใจทำบุญ ตักบาตร ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการหลอกลวง มีการโบ้ยหอย ชาวบ้านหันไปศรัทธา วัดที่ประจำอยู่ในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 เป็นที่พึ่งแทน

2.3) ข้อเสนอแนะของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

1. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับวัด เกิดจากความเชื่อและ ความศรัทธา ต่อวัดและพระสงฆ์ซึ่งจำพรรษาอยู่ในวัด เมื่อเกิดทัศนคติที่ไม่ดีเช่นนี้ จึงทำให้ยาก ที่จะแก้ไข จึงควรเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าชุมชนหรือแกนนำชุมชนก่อน ทั้งกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน และอาศัยเป็นตัวเชื่อมประสานชุมชนอีกต่อหนึ่ง จากนั้น จึงสานสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทั้ง 3 แห่ง และชุมชนกับวัด ให้เกิดพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกันต่อไป

2. การประสานงาน ให้ความร่วมมือที่ดีระหว่างภาครัฐ เอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชน มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว และพนักงานของรัฐบาลกับเอกชนควรจะมีความรู้ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

3. เมื่อชุมชนมีความเข้าใจ สัมผัสความสามัคคี ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเอกชนแล้วจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยว และตระหนัก ให้การดูแลสนใจต่อแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่

3) บ้านพญาเลาอุ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

3.1) สภาพทั่วไปของพื้นที่และสภาพชุมชน

การเข้าถึง - ถนนทางขึ้นเป็นถนนลาดยาง รถยนต์สามารถเข้าถึงหมู่บ้านได้สะดวก แม้ถนนคดเคี้ยวไปตามเนินเขาแต่มีความปลอดภัย ภูมิอากาศเย็นสบายตลอดปี อากาศบริสุทธิ์จากธรรมชาติปราศจากมลพิษ ยามเช้าตรู่จะมีหมอกปกคลุมทั่วพื้นที่ สภาพทัศนียภาพที่สวยงามด้วยธรรมชาติของขุนเขาและต้นไม้

โครงสร้างพื้นฐาน - หมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณภูเขาสูง อยู่บนเส้นทางเส้นทางผ่านไปยังดอยผาหม่น ภูชี้ฟ้า และผาตั้ง มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านไฟฟ้า หมู่บ้านมีอุปกรณ์ไฟฟ้าติดตั้ง ทันสมัย แหล่งน้ำจากธรรมชาติ มีอ่างเก็บน้ำประจำหมู่บ้าน ตั้งอยู่บนเนินสูง การติดต่อสื่อสารสามารถติดต่อได้ด้วยโทรศัพท์มือถือ การกำจัดขยะ มีแหล่งกำจัดรวมของหมู่บ้าน โดยการเผาและฝัง ที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบสัมผัสกับธรรมชาติจะเป็นลักษณะการกางเต็นท์นอน หรือพักบริเวณบ้านพักของศูนย์เกษตรดอยผาหม่น หรือบ้านพักสถานีนอนาภัย หรือรีสอร์ทเล็กๆ ของผู้ประกอบการเอกชนในหมู่บ้านใกล้เคียง

สภาพของหมู่บ้าน - เรียงรายตามบริเวณเชิงเขา ลักษณะบ้านชั้นเดียว บางครัวเรือนมีพื้นดินเป็นพื้นบ้าน เลี้ยงสัตว์บริเวณรอบบ้าน อาชีพหลักจากเกษตรกรรม ปลูกผักกะหล่ำ ซึ่งเป็นพืชหลักที่สร้างรายได้อย่างมากให้แก่ชุมชน มีการเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ สตรีในหมู่บ้านมีอาชีพเสริมจากการทอผ้าใยกล้วย และผู้ชายทำเครื่องเงิน

ลักษณะการปกครอง - มีผู้นำหมู่บ้านคือ ผู้ใหญ่บ้าน (พ่อหลวงบ้าน) ที่มาจากการเลือกตั้ง ในครอบครัวผู้ชายเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การมีอำนาจอยู่ที่ผู้ชาย เมื่อผู้หญิงจะทำงานใด ต้องผ่านการขออนุญาตเห็นชอบจากหัวหน้าครอบครัว

ลักษณะการดำเนินชีวิต - เป็นครอบครัวใหม่ยังอายุน้อย เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นอายุ 15-16 ปีขึ้นไปเริ่มมีครอบครัว แต่มีการคุมกำเนิด จำกัดการมีบุตรบ้าง โดยคำแนะนำจากสาธารณสุขตำบล การศึกษาของเยาวชนรุ่นใหม่ มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้นมีเพียงส่วนน้อย เฉพาะในรายที่ครอบครัวพอจะมีฐานะมักส่งบุตรหลานของตนไปเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน ในอำเภอแม่จัน ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำได้ไปเรียนที่อำเภอแม่จัน เท่านั้น การอยู่ร่วมกันในชุมชน มีบทลงโทษผู้กระทำความผิด เนื่องจากชุมชนยังคงมีความเชื่อในภูตผีปีศาจอยู่ ผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษโดยการให้กล่าวสาบาน และทำพิธีตามความเชื่อ ถ้าเป็นคนดีที่ร้ายแรงหรือทางอาญาจะส่งให้ตำรวจดำเนินการตามกฎหมาย

สิ่งดึงดูดใจ - คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวจากธรรมชาติ ภูมิอากาศเย็นสบาย ทิวทัศน์ที่มองลงไปจากเนินเขา ปกคลุมด้วยหมอก วิถีชีวิตของชุมชนยังมีประเพณีวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าม้งดั้งเดิมอยู่ ลักษณะการแต่งกาย ผู้สูงอายุยังคงอนุรักษ์ลักษณะการแต่งกายชาวเขา แต่วัยรุ่นมีการแต่งกายในลักษณะคนพื้นราบ วิถีชีวิตประจำวันดำเนินชีวิตอยู่ตามไร่ สวน ที่ปลูกพืชผักกะหล่ำตามไหล่เขาข้างทางเป็นแนวยาวสวยงาม การใช้ชีวิตยามว่างคือ การปักผ้าพื้นเมือง ผู้ชายจะทำเครื่องเงิน เครื่องประดับ

ลักษณะการดำเนินกิจกรรมของชุมชน - ในอดีต มีการรวมกลุ่มของชุมชนอย่างเข้มแข็งของผู้เฒ่าผู้แก่จากเผ่าต่างๆ ที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านประเพณีและวัฒนธรรมร่วมกัน ในปัจจุบัน การรวมกลุ่มเกิดจากการจัดตั้งตำแหน่งขึ้นมาเพื่อทำงานร่วมกันในกลุ่มผู้นำเนื่องจากชาวบ้านทั่วไปยังขาดความรู้ บทบาทการทำกิจกรรมจึงขึ้นตรงต่อกลุ่มผู้นำ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับการหารายได้เพื่อปากเลี้ยงท้องมากกว่าเรื่องอื่น ผู้ที่มีความสามารถเริ่มออกไปหารายได้เพิ่มขึ้นจากที่อื่น ส่งผลกระทบในทางลบให้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นลดลงและใกล้จะเลื่อนหายไป ทั้งที่กลุ่มผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนมีความประสงค์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่อไป แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหลืออยู่ โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่

3.2) ด้านการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว

ผลจากการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นซึ่งชุมชนพิจารณาว่าเป็นปัญหาในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. หมู่บ้านตั้งอยู่ในทำเลที่เป็นเส้นทางผ่าน สู่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดเชียงราย คือ ภูชี้ฟ้า ผาตั้ง และภูชมดาว แต่ขาดจุดเด่นในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์ รายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของชุมชนได้จากการรับจ้างขับรถยนต์ขับเคลื่อน 4 ล้อ หรือรถปิคอัพ เพื่อพานักท่องเที่ยวสู่บริเวณยอดดอยจุดท่องเที่ยว แต่ด้วยลักษณะของหมู่บ้านภูเขาเลาอันนั้น ยังขาดจุดเด่นที่จะสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และชุมชนเองก็ไม่มีศักยภาพเพียงพอในการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านของตนเพื่อการท่องเที่ยว
2. ขาดการส่งเสริมงานหัตถกรรมของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ชุมชนไม่ได้รับการส่งเสริมในการทำการตลาดเชิงรุกและการส่งเสริมการขาย ชาวบ้านจึงขาดกำลังใจ ขาดความกระตือรือร้นในการฝึกทักษะและพัฒนาฝีมือ โดยทั่วไปแล้ว จึงผลิตงานหัตถกรรมเพื่อเก็บไว้ใช้ส่วนตัวมากกว่า
3. ปัญหาการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เยาวชนรุ่นใหม่ เด็กวัยรุ่นสนใจในการผลิตงานฝีมือน้อยลง ขณะที่เริ่มรับวัฒนธรรมจากชุมชนเมืองเข้ามามากขึ้น
4. ระบบการศึกษายังไม่ทั่วถึง ครูผู้สอนน้อย การใช้เวลาสอนยังไม่เต็มที่ ขาดสิ่งจูงใจในการเรียนของผู้เรียน เกิดการเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่ผ่านการเรียนจากอำเภออื่นกับที่ผ่านการเรียนภายในโรงเรียนหมู่บ้าน
5. ความภูมิใจในวิถีชีวิตของตน เด็กบางคนขาดความภูมิใจจากสภาพหมู่บ้านค่อนข้างสกปรกมีฝุ่นละออง ขาดการทำความสะอาดบ้าน มีสัตว์เลี้ยงเดินตามทาง เด็กผู้หญิงมีความน้อยใจที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วย ไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้อย่างเต็มที่ การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของตนต้องผ่านการเห็นชอบจากผู้ชาย ผู้นำครอบครัวเท่านั้น
6. ชุมชนยังเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวไม่ถูกต้อง ส่วนใหญ่เพียงต้องการให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะมีรายได้จากการขายสินค้าประเภทอาหารหรือของที่ระลึกซึ่งชุมชนผลิตขึ้น
7. ผู้นำยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8. ชาวบ้านส่วนใหญ่ทราบถึงปัญหาของตน แต่ยังขาดการกระตุ้นให้เกิดการริเริ่มคิดค้นหาสาเหตุของปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ห่วงเรื่องปากท้อง จึงไม่มีความกระตือรือร้นในด้านวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

3.3) ข้อเสนอแนะของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

1. ต้องการให้มีระบบการจัดการชุมชนที่ดีมากกว่าปัจจุบัน และควรมีงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านในชุมชน
2. การรวมกลุ่มผู้ที่มีความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างรายได้ พัฒนากลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มผ้าไหมกัญชง กลุ่มทำไบโอดี
3. เพิ่มบทบาทในด้านการเป็นผู้นำชุมชน ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การจัดการการท่องเที่ยว ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเสนอแผนงาน สร้างความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน
4. ภาครัฐโดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ควรให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดศึกษาดูงาน รื้อฟื้นวัฒนธรรมดั้งเดิม พยายามให้กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและมุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้อนุรักษ์ท้องถิ่นของตน

4.1.6) เสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง โดยจำแนกตามดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เปรียบเทียบศักยภาพ ปัญหาและอุปสรรค ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง ประกอบกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสรุปความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บนรากฐานความต้องการของชุมชนและการปฏิบัติได้จริง และได้นำมาบูรณาการกับแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ในการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอเสนอแนะรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย โดยพิจารณาตามศักยภาพของชุมชนในแต่ละพื้นที่ศึกษา ดังนี้คือ

- 1) รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คือ “องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ สภาตำบล (สต.)” ดำเนินการร่วมกับ “ชุมชน” ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ทั้งนี้ โดยมี “คณะกรรมการที่ปรึกษา” ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

2) รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านป่าหุ่ง อำเภอพาน คือ “ความร่วมมือระหว่างชุมชน - ภาครัฐ - ภาคเอกชน” โดยมี “คณะกรรมการที่ปรึกษา”

3) รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย คือ “ความร่วมมือระหว่างชุมชน – รัฐ” โดยมี “คณะกรรมการที่ปรึกษา”

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษา ทั้ง 3 พื้นที่ โดยกำหนดขึ้นตามความเหมาะสมของ “ศักยภาพและความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่ศึกษา” ในจังหวัดเชียงราย เป็นแผนภูมิได้ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 แสดงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง

รูปแบบ	องค์ประกอบของแต่ละรูปแบบ	ที่ปรึกษา
หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบล เวียง อำเภอเชียงของ	“องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ สภาตำบล(สต.)” ดำเนินการร่วมกับ “ชุมชน” – ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่งประกอบด้วย 1) ตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ 2) ตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ซึ่งประกอบธุรกิจ ด้านการท่องเที่ยว	คณะกรรมการ ที่ปรึกษา
หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน	บุคคล 3 ฝ่าย คือ ตัวแทนของชุมชน ภาครัฐ และ ภาคเอกชน ร่วมมือในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว”	คณะกรรมการ ที่ปรึกษา
บ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง	บุคคล 2 ฝ่าย คือ ตัวแทนของชุมชน และ ภาครัฐ ร่วมมือในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว”	คณะกรรมการ ที่ปรึกษา

จากตารางที่ 4.25 แสดงรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

รูปแบบแรก - สำหรับชุมชนในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอ เชียงของ จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชน และภาครัฐ รูปแบบของชุมชนนี้ จึงควรเป็นความร่วมมือกันของ “องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ สภาตำบล (สต.)” ดำเนินการร่วมกับ “ชุมชน”-ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ชุมชนควรจะต้องจัดตั้ง “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่งประกอบด้วย 1) ตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ และ 2) ตัวแทนของชุมชนในพื้นที่ซึ่งประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว บุคคลเหล่านี้จะมาจากการคัดเลือกหรืออาจจะเป็นการแต่งตั้งก็ได้ แต่ที่สำคัญยิ่ง คือ ต้องเป็น ไปบนพื้นฐานของความสมัครใจ มีความพร้อมที่จะเสียสละ มีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะ ช่วยเหลือกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ร่วมกันวางแผนและดำเนินงานการท่องเที่ยวในชุมชนและ หมู่บ้าน ทั้งนี้ ในการปฏิบัติการ ต้องมีการบริหารจัดการอย่างมีกฎเกณฑ์และเป็นระบบ ต้องมี การกำหนดสัดส่วนของจำนวนกรรมการให้เหมาะสมกับศักยภาพ และสถานการณ์ท่องเที่ยวของ ชุมชน ต้องมีแบ่งฝ่ายการทำงานของกรรมการ ภาครัฐควรจะต้องช่วยดำเนินการโครงการนำร่อง เพื่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ในขณะเดียวกัน ชุมชนจะมีโอกาสในการแสดง ความคิดเห็น กำหนดแผนงานและจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจน เตรียมการเพื่อป้องกัน ผลกระทบทางลบในด้านต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างเต็มที่เช่นกันโดยผ่าน มติของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ควรจะต้องมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการที่ปรึกษา” ซึ่งควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวจากหลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาทั้งภายในพื้นที่หรือภายนอกพื้นที่ เพื่อเป็นที่ปรึกษา และให้การแนะนำในการปฏิบัติการและดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวให้ ได้ประโยชน์สูงสุดและเป็นไปด้วยความยั่งยืนสำหรับชุมชน

รูปแบบที่ 2 - สำหรับชุมชนในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านป่าหุ่ อำเภอพาน จังหวัด เชียงราย คือ “ความร่วมมือระหว่างชุมชน - ภาครัฐ - ภาคเอกชน” ในลักษณะ “คณะกรรมการ หมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ชุมชนจะต้องจัดตั้ง “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่ง ประกอบด้วยบุคคลตัวแทนของชุมชนเจ้าของพื้นที่ ตัวแทนของภาครัฐ ซึ่งอาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องใน พื้นที่ รวมทั้งตัวแทนของภาคเอกชนในพื้นที่ซึ่งประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว บุคคลที่เป็น ตัวแทนชุมชนและภาคเอกชนนี้ จะมาจากการคัดเลือกหรืออาจจะเป็นการแต่งตั้งก็ได้ แต่ที่สำคัญ คือจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจที่จะร่วมดำเนินงานและปฏิบัติการ เพื่อวางแผนและ จัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ซึ่งในการดำเนินงาน ชุมชนจะมีโอกาสกำหนดแผนงานและ

จัดการการท่องเที่ยวในชุมชนได้ด้วยตนเองผ่านมติของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว
ทั้งนี้ ต้องมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการที่ปรึกษา”

รูปแบบที่ 3 - สำหรับชุมชนในหมู่บ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง จังหวัด
เชียงราย คือ “ความร่วมมือระหว่างชุมชน – รัฐ” ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการ
ท่องเที่ยว” นอกจากการที่ชุมชนมี “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่งประกอบด้วย
กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งหรือคัดเลือกจากชุมชนแล้ว จะต้องมีการมีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการจาก
หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชน
สามารถดำเนินการได้เอง โดยมีภาครัฐจัดวางระบบในการดำเนินงาน ให้คำแนะนำโดยเฉพาะเชิง
วิชาการ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนทำการตลาด
ด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ต้องมีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการที่ปรึกษา” ด้วยเช่นกัน

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย
3. เพื่อทราบถึงความต้องการของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย
4. เพื่อเสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

ส่วนการตอบคำถามของการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนของจังหวัดเชียงรายนั้น ประเด็นของคำถามการวิจัยมีดังนี้

1. ชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษามีศักยภาพในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร
2. ชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษามีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร
3. ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษามีอะไรบ้าง และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาเป็นเช่นไร
4. ชุมชนมีความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวหรือไม่อย่างไร
5. ชุมชนในพื้นที่ศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย บนรากฐานความต้องการของชุมชนและการปฏิบัติได้จริง

5.1 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

5.1.1 สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) คำถามเกี่ยวกับ การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว 3) คำถามเกี่ยวกับการประเมินปัญหาและอุปสรรคของชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดเนื่องจากปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน หรือ เกิดเนื่องจากปัจจัยทางด้านบุคคลและคำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น 4) คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวของชุมชน 5) คำถามเกี่ยวกับความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการสำรวจความต้องการของชุมชน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด จะได้นำไปเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวของชุมชน

5.1.2 การศึกษางานภาคสนาม ผู้วิจัยได้สำรวจศักยภาพและความต้องการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน จากกลุ่มตัวอย่างใน 3 พื้นที่ซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวระดับสูง ระดับปานกลาง และ ระดับต่ำของจังหวัดเชียงราย คือ บ้านห้วยเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และ บ้านพญาเลา อำเภอดงช้าง อำเภอเวียง จังหวัดเชียงราย ตามลำดับ

5.1.3 คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ 3 พื้นที่ จำนวน 400 ชุด เพื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และจัดระดับการประเมินศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การประเมินปัญหาและอุปสรรค และจัดระดับความต้องการของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

5.1.4 การจัดทำ Focus Group และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งชุมชนและภาครัฐ เพื่อค้นหาเพื่อให้ได้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการจัดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

5.2 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย จะเป็นการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากชุมชนของพื้นที่ทั้ง 3 แห่งซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำของจังหวัด

เชียงราย ซึ่งจำแนกตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย มานำเสนอ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตอบคำถามของการวิจัยครั้งนี้

5.2.1 ศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

การประเมินศักยภาพของชุมชนในการวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยประเมินจากบริบทชุมชน ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล และ ข้อบ่งชี้ในการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ในพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง

บริบทของชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 แห่งมีองค์ประกอบของความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม ทุกพื้นที่มีความน่าสนใจ มีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวอยากไปเที่ยวชม ด้วยธรรมชาติของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงของหมู่บ้านหมูที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ธรรมชาติของภูเขาสูงและวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งบ้านพญาเลาอุ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง และวัดพระธาตุสามดวงที่ชุมชนให้ความเคารพ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติงดงามของขุนเขาในหมู่บ้านหมู 1 ตำบลบ้านป่าหุง อำเภอพาน โดยทุกพื้นที่เข้าถึงได้โดยรถยนต์ และบ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของนั้น ยังสามารถเข้าถึงได้โดยทางเรือโดยอาศัยเส้นทางลุ่มแม่น้ำโขงได้อีกด้วย

ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง โดยอาศัยอยู่ในชุมชนมานานกว่า 16 ปี มีอายุในวัยทำงานระหว่าง 21-50 ปี ซึ่งน่าจะเป็นผู้ที่มีความผูกพัน รู้ลึกหวงแหนในถิ่นกำเนิด และมีความพร้อม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่นสูง

อาชีพ กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านหมูที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ มีอาชีพหลักในการค้าขายและรับจ้าง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าพื้นที่ศึกษาอีก 2 แห่งแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านหมูที่ 1 ตำบลบ้านป่าหุง อำเภอพาน และกลุ่มตัวอย่างในบ้านพญาเลาอุ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง ซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

ความสามารถพิเศษของชุมชน กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านหมูที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของและหมู่บ้านหมูที่ 1 ตำบลบ้านป่าหุง อำเภอพาน จะเป็นพื้นที่ที่มีการศึกษามากกว่า จะมีความสามารถพิเศษในด้านภาษา เทคโนโลยี การใช้คอมพิวเตอร์ และความสนใจเป็น การส่วนตัวในด้านการตรวจบัญชี การทำอาหาร การเล่นดนตรีพื้นเมืองหรือดนตรีสากล ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในบ้านพญาเลาอุ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง ซึ่งมีความสามารถพิเศษเป็น

งานฝีมือในการผลิตผ้าใยัญชง การปักผ้า และการทำเครื่องเงิน ตามแบบดั้งเดิมของชาวเขาเผ่าม้ง

การประเมินศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ผลการวิจัย พบว่า

ชุมชนของหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ พบว่าชุมชนจะมีลักษณะเป็นผู้ตามของกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญในขั้นตอนของการปฏิบัติการ (Process) คือ มุ่งเน้นให้มีส่วนร่วม ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน มากกว่า การเป็นผู้นำ (Input) หรือ การเป็นผู้ริเริ่ม รองลงมาจึงเป็นการวางหลักเกณฑ์ วางนโยบาย กฎเกณฑ์ กฎระเบียบของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะ ในการร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว การร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว และการร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน

การประเมินศักยภาพของชุมชน หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุง อำเภอพาน พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ในขั้นตอนของ ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Output) ขั้นตอนการเป็นผู้นำ (input) และขั้นตอนการปฏิบัติการ (Process) ซึ่งหมายถึง การที่ชุมชนให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วม คือ ผลประโยชน์ของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสังคม และหาแนวทางป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้น มากที่สุด และให้ความสำคัญของขั้นตอนการปฏิบัติการร่วมกัน น้อยที่สุด โดยเฉพาะ ให้ความสำคัญกับการบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และการร่วมดูแลรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน

การประเมินศักยภาพของชุมชน บ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับขั้นตอนการเป็นผู้นำ (Input) มากที่สุด คือ รองลงมาคือ ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล (output) และขั้นตอนการปฏิบัติการ (process) เป็นลำดับสุดท้าย แสดงว่าชุมชนมีความเป็นลักษณะผู้นำ ที่มีความคิดริเริ่มเกิดจากผู้คนในชุมชนเอง (อาจเนื่องจากปัจจัยด้านวัฒนธรรมของชุมชนเกื้อหนุนที่ว่า หัวหน้าครอบครัวหรือผู้ชายจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสมาชิกครอบครัว) โดยเฉพาะ การแลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน ชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว และการเสนอแนวคิดใหม่ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยว ไปยังหัวหน้าหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

5.2.2 บทบาทของชุมชนในพื้นที่ศึกษาในการวางแผน และ จัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

1) บทบาทของชุมชน

บทบาทของชุมชน มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิมซึ่งอาศัยความคุ้นเคยกันของคนในชุมชน การปกครองชุมชนร่วมกันมายาวนานอย่างสันติสุข โดยอาศัยระบบการพึ่งพากัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของ ห่วงแหน และเมื่อรู้สึกว่าจะมีผลกระทบเกิดขึ้นกับชุมชน หรือผลกระทบต่อผลประโยชน์ต่อสิ่งที่ชุมชนมีใช้อยู่เดิม

ในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว - แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนดำเนินชีวิตร่วมอยู่ด้วยมาเป็นเวลานาน และสามารถตอบสนองชีวิตประจำวันของชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและเกี่ยวข้องกับชุมชนใน 2 ลักษณะคือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ได้แก่ การสร้างงาน การพัฒนาอาชีพ การผลิตสินค้าท้องถิ่น การพัฒนาในทางสังคม การพัฒนาตนเอง การบริการสังคม การสามัคคี การร่วมแก้ปัญหาสังคม การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ได้แก่ โครงสร้างการบริหารชุมชนเปลี่ยนไป วิถีชีวิตดั้งเดิมเปลี่ยนแปลง การรับวัฒนธรรมจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นตอนบทบาทของชุมชนจึงเริ่มจากการให้ข้อมูล การวางแผน การจัดการควบคุมดูแล การจัดบริการ การจัดกิจกรรม และการอนุรักษ์

1. การวางแผน

1.1 ร่วมประชุมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การให้ข้อมูลเกี่ยวกับท้องถิ่น คิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชนต่อการท่องเที่ยว

1.2 ร่วมกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ ของการพัฒนาการท่องเที่ยว เป้าหมาย วิธีการพัฒนาการท่องเที่ยว และการตอบสนองความต้องการของชุมชน

1.3 ร่วมวางแผนในการตัดสินใจ การควบคุมการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ การทำนุบำรุงรักษา และประโยชน์ที่ชุมชนควรได้รับ

1.4 ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการนักท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การฟื้นฟู และทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีสภาพคงเดิม

2. การปฏิบัติการ

2.1 มีส่วนร่วมในการลงทุนตามความสามารถของตน และ ตาม ศักยภาพของท้องถิ่น

2.2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงาน และ ปรับปรุงให้ เหมาะสมกับท้องถิ่น

3. การติดตาม ประเมินผล

3.1 มีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล

3.2 มีส่วนร่วมในการได้รับการแบ่งผลประโยชน์ของชุมชน

3.3 มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการ ท้องเที่ยวและแนวทางการแก้ไขปัญหา

2) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสมาชิกสภาตำบล (สต.)

การพัฒนาการท่องเที่ยว บุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อแหล่ง ท่องเที่ยว คือ คนในท้องถิ่น และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยปี 2540 ระบุ

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐ และชุมชนในการ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และ ในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ และ ต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของ ตน ย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง ต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และ ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนิน การ ดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เมื่อไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ตาม วรรคหนึ่ง และวรรคสองย่อมได้รับความคุ้มครอง

หมวดที่ 5 แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ สงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่าง สมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนควบคุม และกำจัดการะมลพิษที่มีต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

อบต. หรือ สต. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและตามที่ได้รับมอบหมาย อย่างจริงจัง รวมทั้ง การสร้างความเข้มแข็งต่อชุมชนที่ได้จากการพิจารณาวัฒนธรรม ขนบ ธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตชุมชน และ ลักษณะการปกครองท้องถิ่น ดังนี้ คือ

ก) ระดับนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก เพื่อการพัฒนาการ ท้องถิ่นโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกทุกชุมชน ทุกคน ทุกระดับรับทราบนโยบาย

ข) ระดับแผน กำหนดบทบาท ภารกิจ แนวทางการดำเนินงาน สร้าง ความเข้าใจต่อชุมชนเกี่ยวกับแบบแผนการพัฒนาการท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการร่วมประสาน งานปฏิบัติตามแผน และจัดตั้งคณะกลุ่มที่ปรึกษา / คณะทำงานจากชุมชน :

กลุ่มที่ปรึกษา - จะช่วยให้ทราบถึงมุมมองของชุมชนที่มีต่อ กระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการทบทวนกระบวนการตัดสินใจ ความต้องการของชุมชน และยังช่วยประสานหรือเชื่อมแนวความคิดระหว่างชุมชนกับฝ่ายนโยบาย ตลอดจนกระบวนการมี ส่วนร่วมจนถึงขั้นสุดท้ายของการตัดสินใจ ลดความขัดแย้งของชุมชนลงได้

คณะทำงานจากชุมชน - จะทำงานตามเกณฑ์การตัดสินใจในการ ปฏิบัติและดำเนินงานเฉพาะกิจให้เสร็จสิ้น หรือ มุ่งการให้บริการเพื่อลดความขัดแย้ง เพราะ ประเด็นความขัดแย้งบางประการสามารถตกลงกันได้ในระดับของคณะทำงานภายใต้ข้อเสนอแนะ อันเป็นหนึ่งเดียวกัน และนำเสนอข้อเสนอแนะเมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติและดำเนินงานเฉพาะกิจ

ค) ระดับปฏิบัติการ สมาชิกชุมชนต่างๆศึกษาแผน แนวทาง วิธีการ ปฏิบัติให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควบคู่กับการทำนุบำรุง แหล่งท่องเที่ยวเดิมให้สมบูรณ์และฟื้นฟู เผยแพร่ การจัดงานเทศกาล ประเพณีต่างๆของท้องถิ่น การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวสมดุลกับแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการผลประโยชน์ที่ชุมชน ควรได้รับ

ง) การติดตาม ประเมินผล จากคณะที่ปรึกษา/คณะทำงานของชุมชน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน

5.2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย

ปัญหาของชุมชนเป็นปัจจัยที่เกิดจากภายในชุมชนเอง ส่วนอุปสรรคเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบด้านลบต่อชุมชน

ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

ผลจากการวิจัยพบว่า หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ และ บ้านพญาเลาญ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง จะมีปัญหาเดียวกันคือ ปัญหาด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ การกำจัดขยะ

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุง อำเภอพาน ไม่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพของชุมชน แต่ปัจจัยภายนอกที่จัดว่าเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบด้านลบต่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ ด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับระบบประปา

สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน

ผลจากการวิจัยพบว่า ชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีปัญหาด้านรายได้ของสมาชิกชุมชนกับความเพียงพอต่อการดำรงชีวิต และยังพบอีกว่า หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าร้อยละ 50 มีความเห็นว่า ปัญหาของชุมชนที่มีอยู่คือ ระดับการศึกษาของคนในชุมชน การดูแลสุขภาพของชุมชน กฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของชุมชน การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดกิจกรรม และความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบด้านลบต่อชุมชน คือ ทิศนคติในทางลบที่ชุมชนมีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งผลให้ความร่วมมือด้วยความสมัครใจของชุมชน ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ดีเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัย ยังพบว่าปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ ดังนี้

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ได้แก่ ปัญหาความเห็นแก่ตัวของบริษัททัวร์ ชุมชนการท่องเที่ยวขาดความเข้มแข็ง สัญญาณการติดต่อทางโทรศัพท์ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจาก ปัญหาแสงสว่างจากไฟกิ่งไม่เพียงพอ

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุง อำเภอพาน พบปัญหาที่ซ่อนเร้นอยู่ คือ ความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับชุมชน และความขาดศรัทธาที่ชุมชนมีต่อพระสงฆ์ในวัดพระธาตุสามดวง

บ้านพญาเลาญ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง ได้แก่ ปัญหาห้องน้ำไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว การศึกษา การประชาสัมพันธ์และการตลาด รวมทั้ง ปัญหาความเข้าใจของชุมชนต่อความหมายของการท่องเที่ยว

5.2.4 การประเมินความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีระดับของ *ความเข้าใจตรงกัน* ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และมีความสุข

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ยังมีความเข้าใจด้วยเช่นกันว่า การท่องเที่ยว เป็นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน และ การเน้นคุณค่า และ ความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม / ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ในขณะที่ หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุง อำเภอพาน มีความเข้าใจอื่นๆ อีกว่า การท่องเที่ยว คือ การที่มีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัดหรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา และ การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกหลาน

บ้านพญาเลาญ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง มีความเข้าใจรองลงมา โดยเข้าใจว่า การท่องเที่ยว คือ การที่มีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านเพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวบ้าน การมีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน และ การสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ยังคงมีอยู่ถึงรุ่นลูกหลาน

อย่างไรก็ตาม ชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีระดับของความไม่แน่ใจ ในความหมายของการท่องเที่ยวอยู่ด้วยเช่นกัน ซึ่งผลการวิจัย พบว่า

กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านป่าหุง อำเภอพาน มีระดับความไม่แน่ใจ ในความหมายของการท่องเที่ยว มากกว่า กลุ่มตัวอย่างบ้านพญาเลาญ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง คือ ไม่แน่ใจ ว่า การเน้นคุณค่าและความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม/ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การมีชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเดินทางมาพักแรมเป็นการชั่วคราวในหมู่บ้าน การที่นักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน ตลอดจน การคำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยว จัดเป็นการท่องเที่ยวได้อย่างไร

กลุ่มตัวอย่างในบ้านพญาเลาญ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง ไม่แน่ใจ ว่า การมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัด หรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา เป็นการท่องเที่ยวได้อย่างไร

5.2.5 การประเมินความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

1) จำแนกความต้องการตาม “ขั้นตอนการมีส่วนร่วม” และ “กระบวนการมีส่วนร่วม” หรือ ศักยภาพของชุมชน ได้ดังนี้

■ จำแนกความต้องการตาม “ขั้นตอนการมีส่วนร่วม” จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีความต้องการอันดับแรกเหมือนกัน คือ ความต้องการที่จะร่วมปฏิบัติ ร่วมดำเนินงาน

ระดับความต้องการของชุมชน รองลงมา คือ

หมู่บ้านหมูที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ คือ การคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การร่วมติดตาม ประเมินผล และการร่วมรักษา แบ่งปันผลประโยชน์

หมู่บ้านหมูที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน คือ การร่วมรักษา แบ่งปันผลประโยชน์ การคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และการร่วมติดตาม ประเมินผล

บ้านพญาเลาอุ ตำบลดักเต้า อำเภอเทิง มีความต้องการ รองลงมา ในการติดตาม ประเมินผล การร่วมรักษา แบ่งปัน ผลประโยชน์ และการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

■ จำแนกตามจาก “กระบวนการการมีส่วนร่วม” หรือ ศักยภาพของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

หมู่บ้านหมูที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ชุมชนมีความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ชุมชนมีความต้องการในระดับมากที่สุด ในขั้นของปฏิบัติการ (Process) รองลงมาเป็นขั้นการเป็นผู้นำ (Input) ส่วนขั้นของติดตามประเมินผล (Output) นั้นชุมชนมีความต้องการในระดับน้อยที่สุด คือ มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วม หรือให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันในการเตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน และ ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

หมู่บ้านหมูที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน ชุมชนมีความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก ในขั้นของการปฏิบัติการ (Process) และ ขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) เท่านั้น โดยมีน้ำหนักของความต้องการที่เท่ากัน ระหว่างความต้องการที่จะมีส่วนร่วม หรือให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน กับ การเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้วางหลักเกณฑ์

กฎระเบียบ โดยเฉพาะ การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึก การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใน ชุมชนของท่าน การมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการ วางแผนและจัดการการท่องเที่ยว และการร่วมออกแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผนและ จัดจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ความต้องการในการชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการ ท่องเที่ยว การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน และการชักชวนภาคเอกชนและ ภาครัฐ เพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

บ้านพญาเลาอุ ตำบลดักเต่า อำเภอเทิง พบว่า ชุมชนมีความต้องการใน ระดับมาก ในขั้นของการปฏิบัติการ (Process) และ ขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) โดยมีความ ต้องการขั้นของการปฏิบัติการ (Process) มากกว่า ขั้นของการเป็นผู้นำ (Input) คือ ต้องการ โดยเฉพาะ การส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยว การร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผน และจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน การเตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

2) ความต้องการอื่นๆในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ชุมชนมีความ ต้องการในด้านอื่นๆ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องความสะอาด เช่น การดูแลการท่องเที่ยวจากภาครัฐ การ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการบริการการท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจ เช่น การสร้างสิ่งดึงดูดใจจาก วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี การรักษาความสะอาดบริเวณแหล่งท่องเที่ยว การ โฆษณาประชาสัมพันธ์ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน ชุมชนมีความต้องการในด้านอื่นๆ คือ สิ่งดึงดูดใจ เช่น การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การบูรณะวัดพระธาตุสามดวง การเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยวโดยพัฒนาถนนเข้าหมู่บ้าน การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการแบ่งเขตความรับผิดชอบ

บ้านพญาเลาอุ ตำบลดักเต่า อำเภอเทิง ชุมชนมีความต้องการในด้านอื่นๆ คือ สิ่งดึงดูดใจ เช่น การสนับสนุน รักษามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้การ ทำเครื่องเงิน การปักผ้าชาวเขา สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จัดสถานที่ขายของที่ระลึก การ พัฒนาต้นน้ำ ศาลาพักผ่อน การเข้าถึง เช่น การพัฒนาทางเข้าหมู่บ้าน

5.2.6 การสรุปเพื่อเปรียบเทียบศักยภาพ ปัญหาและอุปสรรค ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง

เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง ผู้วิจัยขอเสนอการสรุปภาพรวมการเปรียบเทียบศักยภาพของชุมชน ปัญหาและอุปสรรค ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ดังแสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 แสดงการสรุปข้อมูลเปรียบเทียบศักยภาพ ปัญหาและอุปสรรค ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง

ประเด็นที่ศึกษา	หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ	หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุง อำเภอพาน	บ้านพญาเลอ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง
1. ศักยภาพของชุมชน	1. ให้ความสำคัญกับ: - ขั้นตอนการปฏิบัติการ - ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล	1. ให้ความสำคัญกับ: - ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล - ขั้นตอนการเป็นผู้นำ	1. ให้ความสำคัญกับ: - ขั้นตอนการเป็นผู้นำ - ขั้นตอนการติดตาม ประเมินผล
2. ปัญหาและอุปสรรค	1. มิติด้านลักษณะทางกายภาพ 2. มิติด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม 3. มิติด้านเศรษฐกิจ-สังคม 4. มิติด้านคุณค่าทางการเรียนรู้ และ การศึกษา 5. มิติด้านการบริหารจัดการ 6. มิติด้านศิลปวัฒนธรรม	1. มิติด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม 2. มิติด้านเศรษฐกิจ-สังคม	1. มิติด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม 2. มิติด้านเศรษฐกิจ-สังคม 3. มิติด้านคุณค่าทางการเรียนรู้ และการศึกษา
3. ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	1. เป็นการเพิ่มรายได้แก่ชุมชน 2. การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน 3. การเน้นคุณค่า ความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม / ธรรมชาติ	1. เป็นการเพิ่มรายได้แก่ชุมชน 2. มีนักท่องเที่ยวมาทำบุญ ไหว้พระที่วัด การทำพิธีทางศาสนา 3. เน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกการรักษา ธรรมชาติ	1. เป็นการเพิ่มรายได้แก่ชุมชน 2. นักท่องเที่ยวมาศึกษาวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน 3. นักท่องเที่ยวมาพูดคุยกับชาวบ้าน 4. เน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกการรักษา ธรรมชาติ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเด็นที่ศึกษา	หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ	หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุง อำเภอพาน	บ้านพญาเลอ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง
4. ความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว	<u>จำแนกตามชั้นของการมีส่วนร่วม</u> 1. ความต้องการที่จะร่วมปฏิบัติร่วมดำเนินการ 2. คิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา 3. ร่วมติดตาม ประเมินผล 4. ร่วมรักษาแบ่งปันผลประโยชน์	1. ความต้องการที่จะร่วมปฏิบัติ ร่วมดำเนินการ 2. ร่วมรักษา แบ่งปันผลประโยชน์ 3. คิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา 4. ร่วมติดตาม ประเมินผล	1. ความต้องการที่จะร่วมปฏิบัติ ร่วมดำเนินการ 2. ร่วมรักษา แบ่งปันผลประโยชน์ 3. ร่วมติดตาม ประเมินผล 4. คิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา
	<u>จำแนกตามกระบวนการการมีส่วนร่วม</u> 1. ต้องการร่วมปฏิบัติการ ใน 4 ประเด็น 2. ต้องการการเป็นผู้นำ ใน 1 ประเด็น 3. ต้องการติดตามประเมินผล ใน 1 ประเด็น	1. ต้องการร่วมปฏิบัติการ ใน 4 ประเด็น 2. ต้องการการเป็นผู้นำ ใน 3 ประเด็น	1. ต้องการร่วมปฏิบัติการ ใน 4 ประเด็น 2. ต้องการการเป็นผู้นำ ใน 3 ประเด็น

5.2.7) สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนในพื้นที่ศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายบนรากฐานความต้องการของชุมชนและการปฏิบัติได้จริง

ด้วยการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและชุมชน เพื่อดำเนินหาบทบาทและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน บนรากฐานความต้องการของชุมชนและการปฏิบัติได้จริง ผลจากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่พิจารณาได้ว่าเป็นปัญหาซึ่งอาจจะผลกระทบด้านลบต่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) หมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

1.1) ความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันระหว่างชุมชนกับภาครัฐ

- หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง เป็นเพียงหมู่บ้านแห่งเดียวของตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ที่ยังไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล

- ภาครัฐประเมินศักยภาพของชุมชนในหมู่ที่ 1 ต่ำกว่าความเป็นจริง ชุมชนในหมู่ที่ 1 หมู่บ้านหัวเวียง ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่มาเป็นเวลานานตั้งแต่อดีต ชุมชนเข้าใจว่า ชุมชนเป็นเพียงเครื่องมือและแรงงานของภาครัฐที่รองรับคำสั่งจากภาครัฐ และถูกควบคุม จนไม่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนได้เหมือนในอดีต ชุมชนถูกลดบทบาทให้อ่อนแอลง โครงสร้างของชุมชน ผิดแผกไปจากเดิม

- รัฐต้องการให้ชุมชนมีการลงทุนและพัฒนาให้เกิดความเจริญเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจมากกว่านำเสนอกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็นตัวของตัวเองด้วย วิถีชีวิตแบบเดิม และความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ส่งผลให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ขาดความ เข้าใจตัวตนที่แท้จริงของชุมชน วัฒนธรรมประเพณีและถูกดัดแปลงเพื่อการขายภาพลักษณ์ แก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น ผลงานที่ออกมาไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์แต่ดั้งเดิม และไม่อยู่บนพื้นฐาน ความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน

1.2) ด้านผลประโยชน์

- ภาครัฐจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และ พัฒนาการท่องเที่ยวผุดจากวัตถุประสงค์หลักของชุมชน โดยเล็งผลประโยชน์ในทางการเมือง

- การมีส่วนร่วมของชุมชนลดลง เพราะในช่วงเทศกาล งานประเพณี สำคัญๆ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง ภาครัฐได้จัดการให้เอกชนซึ่งเป็นบุคคลภายนอกพื้นที่ (ซึ่งมัก จะเป็นกลุ่มนายทุน) ให้เข้ามาดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและการบันเทิงหลายๆ ประเภท ส่งผลให้ชุมชนขาดรายได้ ซึ่งเคยได้จากการร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ต่างๆ ดังกล่าวเช่นในอดีตที่ผ่านมา

- ชาวชุมชนส่วนใหญ่ ไม่มั่นใจว่า รายได้และผลประโยชน์ที่ภาครัฐได้รับ จากกลุ่มบุคคลภายนอกนายทุนภายนอกจะเป็นไปด้วยความโปร่งใส

2) หมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

2.1) ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านในชุมชน 3 หมู่บ้าน – ในช่วงงานประจำปี ประเพณี 9 เปี้งในเดือนมิถุนายน ซึ่งเดิมเป็นกิจกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งชุมชนในบริเวณ 3 หมู่บ้าน ที่มีเจดีย์บรรจุพระธาตุสามดวงประดิษฐานอยู่ หมู่บ้านนั้นจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการดูแลและ ทำนุบำรุงองค์พระธาตุดวงนั้น แต่ช่วงหลัง ชุมชนเกี่ยงกันทำงาน ขาดความมั่นใจในการช่วยเหลือ กันระหว่างชุมชน บริเวณวัดพระธาตุสามดวงจึงขาดการทะนุบำรุงรักษา ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวจึงไม่ค่อยนิยมขึ้นไปนมัสการพระธาตุสามดวงเหมือนในอดีต

2.2) ความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์ กับ ฆราวาสที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งรุนแรงถึงกับเคยมีการรวมตัวกันต่อต้านขับไล่พระออกจากวัด ทำให้ชุมชนไม่ศรัทธา ขาดการเคารพนับถือต่อพระสงฆ์ที่จำวัดอยู่ ประกอบกับเมื่อได้รับการนิมนต์ไปสวดในพิธีกรรมทางศาสนา พระสงฆ์รูปนี้ซึ่งไม่ได้เป็นชาวบ้านในพื้นที่มาก่อน จึงไม่สามารถสวดโดยใช้ภาษาท้องถิ่นได้ ความศรัทธาที่ชุมชนมีต่อพระสงฆ์รูปนี้จึงยิ่งลดน้อยลงไปอีก เป็นผลให้ชาวบ้านในชุมชนหมู่ที่ 1 ไม่นิยมมาทำบุญกับพระสงฆ์รูปนี้ นักท่องเที่ยวจึงไม่ได้รับการแนะนำให้มาทำบุญที่วัดพระธาตุสามดวงมากเท่าที่ควรในช่วงที่ไม่มีงานประจำปี

3) บ้านพญาเลาอุ ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

3.1) ด้านลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้าน - หมู่บ้านพญาเลาอุ ตั้งอยู่ในทำเลที่เป็นทางผ่านสู่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญคือ ภูชี้ฟ้า ผาตั้ง และภูชมดาว แต่ยังขาดจุดเด่นที่จะสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว และในปัจจุบัน ชุมชนไม่มีศักยภาพและงบประมาณเพียงพอ ที่จะประชาสัมพันธ์หมู่บ้านของตนเพื่อการท่องเที่ยว

3.2) ชาวบ้านส่วนใหญ่ห่วงในเรื่องปากท้องและรายได้เพื่อการดำรงชีวิต จึงให้ความสนใจกับทำมาหากินเพื่อให้ได้รายได้ในแต่ละวัน มากกว่าที่จะใส่ใจและกระตือรือร้นในด้านวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

3.3) ชุมชนยังเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวไม่ถูกต้อง - การที่ชุมชนต้องการให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพียงเพื่อจะมีรายได้จากการขายของเพิ่มขึ้นด้วย

3.4) ขาดการส่งเสริมด้านงบประมาณและบุคลากรจากภาครัฐ ในการฝึกอบรมทักษะและพัฒนาฝีมือในการประดิษฐ์และผลิตงานหัตถกรรมชนเผ่า ซึ่งไม่ได้รับการส่งเสริมการตลาดเชิงรุก และการส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการที่จะได้ใช้ทักษะที่มีอยู่ เพื่อผลิตและพัฒนาคุณภาพของชิ้นงานเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับขายแก่นักท่องเที่ยว เป็นการเสริมรายได้แก่ชุมชน ชุมชนจึงขาดกำลังใจเพื่อผลิตผลงานหัตถกรรม และมักจะทำเพื่อเก็บไว้ใช้ส่วนตัวมากกว่า ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้ต่อไป อาจส่งผลต่อการถดถอยทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

3.4) เยาวชนวัยรุ่นเริ่มรับวัฒนธรรมจากชุมชนเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ค่อยให้ความสนใจกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้หญิงและเยาวชนเด็กรุ่นใหม่ ขาดความภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่ของตนในชุมชน โดยเฉพาะ เด็กผู้หญิงมีความน้อยใจที่ไม่สามารถตัดสินใจและไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้อย่างเต็มที่ การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตจะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ชาย หรือ ผู้นำครอบครัวเท่านั้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต

5.2.8) เสนอแนะรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยในพื้นที่ศึกษา 3 แห่ง และได้นำมาบูรณาการกับแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ในการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงขอเสนอแนะรูปแบบที่เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนในพื้นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่เหมาะสมสำหรับหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คือ “องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ สภาตำบล (สต.)” ดำเนินการร่วมกับ “ชุมชน” ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” โดยมี “คณะกรรมการที่ปรึกษา” ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง

2) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่เหมาะสมสำหรับ หมู่ที่ 1 บ้านป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย คือ “ความร่วมมือระหว่างชุมชน - ภาครัฐ - ภาคเอกชน” ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” โดยมี “คณะกรรมการที่ปรึกษา” ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง

3) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่เหมาะสมสำหรับบ้านพญาเลาอุ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย คือ “ความร่วมมือระหว่างชุมชน - ภาครัฐ” ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” โดยมี “คณะกรรมการที่ปรึกษา” ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง

สรุปการดำเนินงานตามรูปแบบทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น มีความเหมือนกัน คือ ต้องมีคณะกรรมการ 2 ชุด ดังนี้

1) “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ชุมชนควรจะต้องจัดให้มี “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” เพื่อเป็นกลุ่มของบุคคลหรือคณะทำงานซึ่งสมัครใจในการที่จะร่วมกันดำเนินงาน ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติงาน ร่วมกันประเมินผล ร่วมกันแก้ไขปัญหา ติดตามผล และร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ต้องมี “คณะกรรมการที่ปรึกษา” ซึ่งประกอบด้วยซึ่งควรจะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งจะแต่งตั้งบุคคลจากภายในพื้นที่หรือภายนอกพื้นที่ศึกษา เพื่อคอยเป็นพี่เลี้ยงและให้การแนะนำเพื่อประโยชน์ของการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว

ส่วนความแตกต่างกันของรูปแบบทั้งสาม คือ การจะคัดเลือกหรือแต่งตั้งบุคคลใด และด้วยจำนวนสัดส่วนเท่าใด จากชุมชนพื้นที่ศึกษา รวมถึงตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนทั้งจากภายในและภายนอกพื้นที่ เพื่อเป็น “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” นั้น จะเป็นไปตามศักยภาพและความเหมาะสมของแต่ละชุมชน

รูปแบบที่ได้นำเสนอไปทั้ง 3 รูปแบบ อาจจะใช้เวลาในช่วง 1 – 2 ปีแรก ของการดำเนินงาน ต่อไปเมื่อชุมชนมีประสบการณ์และมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น ในช่วงปีที่ 3-4 และช่วงปีที่ 5 ชุมชนอาจจะสามารถดำเนินงานและจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ทั้งหมด โดยมีเยาวชนรุ่นใหม่ของแต่ละชุมชนเข้ามาด้วยเป็นกำลังเสริม ทั้งนี้ รูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอาจจะเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบของสหกรณ์ และ น่าจะร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงในลักษณะ “เครือข่ายการท่องเที่ยว” ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์มากขึ้น เพราะจะเป็นการที่ชุมชนผนึกกำลังกัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

5.3 อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ศึกษา 3 แห่ง คือ หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลบ้านป่าหุง อำเภอพาน และ บ้านพญาเลาอุ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยใช้แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รวบรวมในการทบทวนวรรณกรรม เพื่ออภิปรายผลในภาพรวมของจังหวัดเชียงราย เพื่อตอบวัตถุประสงค์และคำถามของการวิจัยอย่างสอดคล้องกับกรอบความคิด ดังนี้

5.3.1 ศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

จากผลการวิจัยด้านบริบทชุมชน พบว่า พื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีองค์ประกอบของความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม ทุกพื้นที่มีความน่าสนใจ มีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวอยากไปเที่ยวชม ด้วยความเป็นธรรมชาติของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงของบ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของธรรมชาติของภูเขาสูง และวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งบ้านพญาเลาอุ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง และวัดพระธาตุสามดงที่ชุมชนให้ความเคารพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ซึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติอันงดงามของขุนเขาในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบล

บ้านป่าหุง อำเภอพาน โดยในทุกพื้นที่ศึกษามีถนนซึ่งรถยนต์สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก แม้จะเป็นพื้นที่บนเขาสูงก็ตาม นอกจากนี้ **พื้นที่บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ** ยังสามารถเข้าถึงได้โดยทางเรือในแม่น้ำโขงได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวของมนัส สุวรรณ และคณะ (2544: 36-37) แนวคิดองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวของ Mill and Morrison (1992: 22-24) และ Collier and Harraway (1997: 37-39) แต่ชุมชนในพื้นที่ศึกษา 2 แห่ง ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านโรงแรมที่พักอยู่บ้าง โดยเฉพาะในพื้นที่ **บ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง** ซึ่งเป็นบ้านพักอยู่อาศัยของชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่เท่านั้น และ วัดพระธาตุสามดง **หมู่ที่ 1 บ้านป่าหุง อำเภอพาน** ซึ่งเป็นเขตรรณีสงฆ์ไม่สามารถสร้างที่พักสำหรับในลักษณะธุรกิจโรงแรมได้ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านที่พักนักท่องเที่ยวสามารถจะหาได้จากชุมชนใกล้เคียง จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน

ผลจากการวิจัยด้านปัจจัยส่วนบุคคลของพื้นที่ศึกษา เป็นที่น่าสนใจยิ่งเมื่อพบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง และอาศัยอยู่ในถิ่นกำเนิดของตนมานานกว่า 16 ปี ในประเด็นนี้ กลุ่มตัวอย่างน่าจะเป็นผู้ที่มีความรักถิ่นฐานบ้านเกิด และมีความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ย่อมจะส่งผลดีต่อการอนุรักษ์หวงแหนทรัพยากรในชุมชนของตน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ดีของการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปได้ในอนาคต

ด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง ล้วนมีอาชีพหลักในการสร้างรายได้อยู่แต่เดิม แต่กลุ่มตัวอย่าง**หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ** ยังให้ความสนใจในการเพิ่มรายได้ และมองการท่องเที่ยวในทางเศรษฐศาสตร์มากกว่า ว่าสามารถเป็นรายได้หลักของชุมชนได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของพจนา สวนศรี (2541) ซึ่งกล่าวว่า หากว่าชุมชนคิดถึงเรื่องการหารายได้ ก็อาจจะทำให้เกิดความคาดหวังจำนวนคน จำนวนครั้งมากขึ้นของนักท่องเที่ยว และอาจจะคิดถึงการลงทุนเพื่อแสวงหารายได้ เกิดความคิดที่พึ่งพาปัจจัยภายนอกที่ยากต่อการควบคุม ซึ่งในระยะยาวย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างใน**หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุง อำเภอพาน** และ **บ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง** ซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงมองการท่องเที่ยวเป็นเพียงอาชีพรองเพื่อเสริมรายได้มากกว่า

ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ความสามารถพิเศษของชุมชน ในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง สามารถนำมาปรับใช้ และพัฒนาเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้นแก่ชุมชน โดยเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวของชุมชนได้ โดยเฉพาะในพื้นที่**หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง**

อำเภอเชียงของ และ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านป่าหุ้ง อำเภอพาน ซึ่งมีความรู้ด้านภาษา ด้านเทคโนโลยี การใช้คอมพิวเตอร์ การขับเรือ ประกอบกับความสนใจเป็นการส่วนตัว เช่น การตรวจอัญมณี การทำอาหาร การเล่นดนตรีพื้นเมืองหรือดนตรีสากล แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างใน **บ้านพญาเลอ ตำบลดงเต่า อำเภอเทิง** ซึ่งจะมีความสามารถพิเศษเป็นงานฝีมือ เป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นที่ต้องอาศัยการฝึกฝน ไม่ว่าจะเป็นการผลิตผ้าใยกล้วย การปักผ้า และการทำเครื่องเงิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท ของร่ำไผพรรณ แก้วสุริยะ (2544 ก: 4-6) ที่ว่าองค์ประกอบการจัดการบริการการท่องเที่ยวมีความสำคัญ และสัมพันธ์กันเป็นวงจร ความสามารถพิเศษของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่งสามารถเพิ่มส่งอำนวยความสะดวกและบริการพิเศษให้กับนักท่องเที่ยวได้หลายประเภท ซึ่งน่าจะสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวและชุมชนมากขึ้น ทั้งยังเป็นการส่งเสริมแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อขจัดปัญหาความยากจน และการใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี ตามที่ภราเดช พยัคฆวิเชียร (2549) ได้กล่าวไว้

จากการวิจัยเพื่อหาศักยภาพของชุมชน โดยมีข้อบ่งชี้จากการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือการประเมินศักยภาพของชุมชนจาก 17 Ingredients for Community Tourism Successes ของ Bill Baker (www.destinationbranding.com/articles/17Essentials.pdf) และ กลยุทธ์ในการจัดการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชนจาก วีระพันธ์ ชินวัตรและคณะ (2544 : 4-2, 4-3) พบว่า ชุมชน**หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ** มีลักษณะเป็นผู้ตามมากกว่า เพราะชุมชนให้ความสำคัญต่อกระบวนการการมีส่วนร่วมในขั้นของการปฏิบัติการ คือ สนใจในการที่จะเข้ามามีบทบาทในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมให้ ความร่วมมือ ร่วมกิจกรรม มากกว่าที่จะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรม หรือแสดงความคิดเห็น หรือการชักชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของสินธุ์ สโรบลและอุดร วงษ์ทับทิม (2546 : 235) ที่ว่าชุมชนจะดำเนินการ ต้องมีพื้นฐานความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร มีการพัฒนา ศักยภาพของบุคคล ที่สามารถเป็นผู้ร่วมดำเนินการเองได้ และไม่สอดคล้องแนวคิดของ Bill Baker (www.destinationbranding.com/articles/17Essentials.pdf) ที่ระบุว่าข้อบ่งชี้ของความสำเร็จของการท่องเที่ยวชุมชนจะต้องมีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ด้วยเป้าหมายที่ชัดเจนของความเป็นผู้นำ จึงจะสามารถจัดระบบหรือจัดการที่ดี และสามารถประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จึงควรใช้กลยุทธ์ในการปรับปรุง โดยเริ่มจากการจัดทำแผนอบรม เน้นแนว การให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยการประสานการทำงานระหว่างภาครัฐ หรือ เอกชน ซึ่ง

ในระยะแรกภาครัฐหรือเอกชนอาจต้องดำเนินการนำร่องก่อน ในขณะเดียวกัน ก็แก้ไขปัญหาที่มีอยู่ ลดอุปสรรค สร้างโอกาสแก่ชุมชนโดยการแสวงหาผู้นำ ฝึกฝนผู้นำเพื่อวางแผนรองรับการจัดกาารการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปในอนาคต อันจะเป็นวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับการที่วีระพันธ์ ชินวัตรและคณะ (2544 : 4-2, 4-3) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากผู้คนในชุมชนเอง และสอดคล้องกับ Norma Polovitz Nickerson and Paula Kerr (www.cedworks.com.files/pdf.free) ที่ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะขับเคลื่อนได้จากแกนผู้นำชุมชนเอง

ลักษณะชุมชนของหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในขั้นของการติดตามประเมินผล (Output) มากที่สุด รองลงมาคือ ขั้นการเป็นผู้นำ (Input) และขั้นการปฏิบัติการ (Process) ชุมชนจะมองที่ผลประโยชน์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นมากกว่าการเป็นผู้ริเริ่ม การเป็นผู้นำของชุมชน ดังนั้นการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนจึงควรใช้กลยุทธ์การปรับปรุง โดยมีภาครัฐหรือเอกชนเป็นพี่เลี้ยง คอยชี้แนะ ให้คำแนะนำ ตรวจสอบขั้นตอนของการทำงานและกระตุ้นให้ชุมชนสามารถดึงศักยภาพที่ยังแอบแฝงให้สามารถนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ดังกลยุทธ์ของวีระพันธ์ ชินวัตรและคณะ (2544 : 4-2, 4-3) และ Norma Polovitz Nickerson and Paula Kerr (www.cedworks.com/files/pdf.free)

ลักษณะชุมชนของบ้านพญาเลอ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า มีลักษณะค่อนข้างเป็นผู้นำ ที่ถูกฝึกฝนมาโดยวัฒนธรรมขององค์กรที่ให้ความสำคัญต่อเพศชาย เป็นผู้นำครอบครัวที่สามารถตัดสินใจ บงการสมาชิกอื่นได้ มีอำนาจในการที่สามารถชักชวน สมาชิกชุมชน และมีวิสัยทัศน์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถเสนอความคิดใหม่ในการ จัดการการท่องเที่ยวได้แต่ยังขาดปัจจัยที่เกื้อหนุนให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นรูปธรรมขึ้น โดยเฉพาะ ปัจจัยที่เป็นปัญหาภายในที่จะเป็นสิ่งที่ทำลายบรรยากาศของการท่องเที่ยว ได้แก่ มิติด้าน คุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องการกำจัดขยะ และมิติเศรษฐกิจ-สังคมของชุมชน เช่น รายได้ของสมาชิก ชุมชน ซึ่งต้องอาศัยภาครัฐที่จะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อสร้างรายได้ เพิ่มรายได้แก่ชุมชน การให้ความรู้ ด้านการสร้างสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างบรรยากาศโดยรวม และ รักษาแหล่งทรัพยากรการ ท่องเที่ยว ดังที่มันส์ สุวรรณและคณะ (2544 : 37-39) กล่าวว่า การที่จะสร้างระบบการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจนั้น จะมีมิติของการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมิติทางเศรษฐกิจ-สังคมด้วย จากการที่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการหารายได้ เพื่อปากเลี้ยงท้องมากกว่าเรื่องอื่น ผู้ที่มีความสามารถเริ่มออกไปหารายได้เพิ่มขึ้นจากที่อื่น ส่งผล กระทบในทางลบให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นลดลงและใกล้จะเลือนหายไป ทั้งที่กลุ่มผู้สูงอายุและผู้นำ

ชุมชนมีความประสงค์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมต่อไป แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหลืออยู่ โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ จึงสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาบ้านหล่องา (อาข่า) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ของสุจิตราภา พันธวิไล (2545) ซึ่งพบว่า สมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการต้องการรายได้จากนักท่องเที่ยวเพื่อยังชีพ มากกว่าที่จะต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า ประกอบกับสภาพความเป็นอยู่ที่บีบคั้นทำให้ชาวบ้านต้องหาเงินเพื่อยังชีพ ส่งผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไปเป็นวัฒนธรรมเพื่อการค้า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแนวโน้มที่กำลังจะขาดหายไปในอนาคต เพราะ เยาวชนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านไม่ยอมรับ

5.3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของชุมชนทั้ง 3 พื้นที่จำแนกตามดัชนีชี้วัดคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของมนัส สุวรรณและคณะ (2544 : 37-39) ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความขัดแย้งภายในชุมชน ซึ่งจะสามารถแก้ไขได้โดยอาศัยความร่วมมือและความสามัคคีปรองดองของชุมชนเอง ส่วนปัจจัยภายนอกที่ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา คือ ระบบสาธารณูปโภค การศึกษา การจราจร หรือแม้แต่การปฏิบัติงานของข้าราชการ ซึ่งเป็นประเด็นที่หน่วยราชการควรจะต้องช่วยกันเข้ามาดูแล และต้องพยายามปรับเปลี่ยนอุปสรรคต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันให้กลายเป็นโอกาสทางการท่องเที่ยวให้ได้

ชุมชนมากกว่าร้อยละ 95 ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และบ้านพญาเลา ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จะมีความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด นอกจากนี้ ยังพบด้วยว่า ชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 แห่งนี้ มีความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของชุมชนหรือกับหน่วยงานรัฐและชุมชนมีความปลอดภัยในระดับสูง โดยเฉพาะ ยังพบอีกว่า ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่บ้านพญาเลา ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จะมีความโดดเด่นมากด้านความเป็นผู้นำที่ดูแลชุมชน โดยเริ่มจากพื้นฐานครอบครัวที่มีปัญหาน้อยมาก ย่อมหมายถึงว่า ชุมชนนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดี ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แสดงถึงความมีคุณธรรม นิสสัยอัธยาศัยไมตรีของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งเหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของภราเดช พยัฆวิเชียร (2549) ที่กล่าวไว้ว่า ชุมชนที่มีความสุขที่สุด มีรายได้พอสมควร มีสิ่ง-แวดล้อมที่ดี นั่นคือ แหล่งท่องเที่ยวที่ดีที่สุด และยังสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวชนบทและการท่องเที่ยวชุมชนของยุวดี นิรัตน์ตระกูล (2544: 5-9) และแนวคิด

ส่วนประกอบที่สำคัญ 17 อย่างสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวชุมชน ของ Bill Baker อีกด้วย (www.destination-branding.com/articles/17Essentials.pdf)

ในขณะที่ชุมชนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จะมีปัญหาค่อนข้างมาก โดยเฉพาะ ด้านสภาพความเป็นอยู่ ในมิติของการบริหารจัดการ ฉะนั้น ภาครัฐ ควรต้องเป็นผู้ประสานงานเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่จะดูแลในพื้นที่เหล่านี้ โดยเริ่มปูพื้นฐานจากการสร้างความเข้าใจของชุมชนก่อนที่จะใช้กลยุทธ์เชิงรุก รูปแบบที่น่าจะเหมาะสมควรเป็นรูปแบบองค์กรกึ่งอิสระ โดยสร้างระบบการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในรูปแบบขององค์กร ที่มีบทบาทมีส่วนร่วมกันเช่น การสร้างองค์ความรู้ การให้ข้อมูล การวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว การควบคุมดูแลผลประโยชน์ การป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ที่มนัส สุวรรณและคณะ (2541 : 45, 102) ได้กล่าวไว้ใน การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ สภาตำบล (สต.) และยังสอดคล้องกับ 7 – S Model ของ Adhikary, M.(1995) และบทบาทของคณะทำงานที่เป็นตัวแทนของชุมชน และสมาชิกของชุมชนในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการ

หน่วยงานของภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ อบต.หรือ สต. จะต้องสร้างแนวทางในการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

1. เริ่มสำรวจศักยภาพของประชาชน กลุ่มอาชีพ สมาคม และองค์กรต่างๆในพื้นที่ที่รับผิดชอบ จัดทำเป็นรายงานการบันทึกทรัพยากรบุคคล ความพร้อม ความสามารถของบุคคลพร้อมที่อยู่ สถานที่ทำงานและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อ ซึ่งจะเป็นแหล่งทรัพยากรบุคคลในการนำบุคคลเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับอบต./สต. ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในการกำหนดแนวทางร่วมกัน วิธีการมีส่วนร่วม ความถี่ของการมีส่วนร่วมและคุณภาพของการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดนโยบาย แผนการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน และการติดตาม ประเมินผล

2. การสำรวจข้อมูล ความต้องการและปัญหาของชุมชน โดยการพบปะพูดคุย หรือการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประธานกรรมการบริหาร สมาชิกสภาอบต. ปลัดอบต. และเจ้าหน้าที่ อบต.ควรเยี่ยมเยียน พูดคุยกับประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว การประกอบการ การจัดการและข้อเสนอแนะของชุมชน รวบรวมเป็นฐานข้อมูล จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ความเร่งด่วนในการบริหารจัดการ

3. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการจัดกิจกรรมส่วนบุคคล และ ส่วนรวมเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยว และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น การจัดแสดงภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่น การจัดอาสาสมัครในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

4. สร้างเครือข่ายระหว่างพื้นที่ใกล้เคียง โดยการประสานความร่วมมือระหว่าง อบต. เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับพื้นที่ใกล้เคียง ในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และเพื่อสร้างพลังแนวทางร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอ

การสร้างแนวทาง การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการสร้างความเข้มแข็งลดความขัดแย้งที่จะก่อให้เกิดความแตกแยกของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พจนา สนวนศรี (2541) ที่ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง หากระบบการจัดการไม่ดี ขาดความโปร่งใส จะก่อให้เกิดการขาดความร่วมมือ ชุมชนขาดความเข้มแข็ง และเกิดผลกระทบ ซึ่งจะเป็นการทำลายตัวเอง และสอดคล้องกับโครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและสถาบันดำรงราชานุภาพ (2541) ที่ว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดศักยภาพเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องชุมชน พิจารณากิจกรรม ความพร้อม ความต้องการของชุมชน อบต. สต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ และสอดคล้องกับแนวคิดการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของ Normal Polovitz Nickerson and Paula Kerr (www.cedworks.com/files/pdf./free) ที่ว่า การเริ่มสิ่งที่ถูกต้องครั้งแรกต้องเริ่มจากแกนนำชุมชน จากชุมชนผู้อาศัย การตัดสินใจที่ขาดประสบการณ์อาจนำมาซึ่งอุปสรรค

ปัญหาของชุมชนหมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน - ปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและโดยเร่งด่วน คือ ความขัดแย้งของชุมชนกับชุมชน และความขัดแย้งของชุมชนกับวัด แต่ยังเป็นการดีที่ไม่มีความขัดแย้งระหว่างผู้นำชุมชนด้วยกันเอง ในปัจจุบัน ภูมิปัญญาของชุมชนจะแสดงออกในลักษณะที่ไม่สนใจหรือไม่รับรู้การปฏิบัติงานของหมู่บ้านอื่น มีการแบ่งความรับผิดชอบ ไม่มีการช่วยเหลือระหว่างหมู่บ้าน ต่างคนต่างดูแล ปฏิสังขรณ์เอง ทั้งๆ ที่วัดพระธาตุสามดวง เป็นสมบัติทางพุทธศาสนา และ การต่อต้านพระสงฆ์ที่จำวัดบนพระธาตุ ในการไม่ร่วมตักบาตรและไม่นิมนต์ร่วมพิธีทางศาสนา ปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องเปราะบางที่รอวันปะทุ หากไม่เร่งแก้ไข หรือมีปัจจัยอื่นเข้ามากระทบและอาจก่อให้เกิดการลุกลามสู่ปัญหาอื่นได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ต้องหาสาเหตุและวิธีการแก้ไขอย่างถาวร โดยการเริ่มจากการใช้ผู้นำหมู่บ้านในการประสานงาน จัดประชุมร่วมกัน หาแนวทางอย่างสันติวิธี ช่วยกันชี้แนะและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขซึ่งกันและกัน และการแบ่งปันผลประโยชน์ของหมู่บ้านร่วมกันอย่างยุติธรรม

และโปร่งใส ดังที่พจนานุกรม (2541) กล่าวว่า การจัดการโดยชุมชนโดยที่ต้องมีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็ง ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และดังที่ประจวบ อมแก้ว (2543 : 41-42) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการขจัดปัญหาความขัดแย้ง ...ส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมมีปัญหา คือ ความเข้าใจไม่ตรงกัน ทำให้เกิดช่องว่างขึ้น จึงต้องทำการหารูปแบบร่วมกัน อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นร่วมกับผู้นำชุมชนอาจต้องมีการรื้อฟื้นประวัติ ตำนาน และความเชื่อทางพุทธศาสนา ของพระธาตุสามดวงจัดทำเป็นรูปเล่ม เผยแพร่แก่ชุมชนเพื่อให้เกิดความรู้สึกถึงคุณค่าของสมบัติทางพุทธศาสนา และเกิดความหวงแหน ตระหนักถึงการดูแล รักษา ร่วมกัน อันจะนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมกันของชุมชน สอดคล้องกับที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2544 ; 209) ระบุไว้ในแผนการพัฒนาและการบริหารที่ให้เกิดความยั่งยืนต่อการท่องเที่ยว

ปัญหาของชุมชนบ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง – เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องต่อการท่องเที่ยว โดยมีความเห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มรายได้แก่ชุมชน จึงมุ่งคาดหวังปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่จะทำรายได้ให้แก่ครอบครัว การพัฒนาจึงต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจและความรักในทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกความรัก ความหวงแหน โดยที่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเร่งสร้างองค์ความรู้ และการสื่อความรู้แก่ชุมชน โดยการให้ความรู้โดยตรง การจัดทำสื่อความหมายการท่องเที่ยว และการจัดเส้นทางการศึกษาธรรมชาติ การจัดรายการการท่องเที่ยวชมทิวทัศน์ และธรรมชาติของชุมชน ผ่านช่องทางสื่อทางการตลาดต่างๆ ดังที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 201-203) กล่าวไว้ และเพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาองค์ความรู้มากขึ้นต้องมีการสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชน เรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดการและทำงานร่วมกัน จึงต้องสร้างแนวคิดใหม่ให้กับผู้นำชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องดังที่ชำนาญ วัฒนศิริ (2543 : 24-26) กล่าวในวารสารพัฒนาชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง มีลักษณะที่เอื้อต่อการเป็นผู้นำ ที่จะรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทางที่ดี

5.3.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ผลจากการวิจัยพบว่า พื้นที่ที่ทำการศึกษาทั้ง 3 แห่ง ต่างก็มีความเข้าใจว่าการท่องเที่ยว คือ การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์ และมีความสุข และชุมชนหมู่บ้านที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ยังมีความเข้าใจนอกเหนือจากนี้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งาน

เทศกาล ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน ซึ่งเป็นความคิดที่เป็นอันตรายต่อการท่องเที่ยวอย่างมาก เพราะจะมุ่งถึงผลประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าการคำนึงถึงผลกระทบต่อด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้น ในลักษณะที่จะสร้างโอกาสดึงดูดผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ จะเห็นได้ว่า ศักยภาพของชุมชนนี้จะให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นของการปฏิบัติการ (Process) และขั้นของการติดตามประเมินผล (Output) คือ มุ่งดูที่การจัดกิจกรรมและติดตามผลจากกิจกรรมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนมากกว่า จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 201 - 203) ว่า การท่องเที่ยวต้องเกิดจากการสร้างจิตสำนึก ให้มีความรักเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมจนกลายเป็นความหวงแหน และยังไม่สอดคล้องกับคำกล่าวของลินธู สโรบล และอุดร วงษ์ทับทิม (2546) ที่ว่า การท่องเที่ยวเป็นเพียงช่องทางหนึ่งในการเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มิใช่มุ่งให้เป็นรายได้หลักของชุมชนแต่อย่างใด การที่ชุมชนเข้าใจเช่นนั้น น่าจะเป็นผลมาจากการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การถ่ายทอดวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจนและไม่ครบถ้วน จนทำให้ชุมชนเกิดการรับรู้และเข้าใจผิดไปได้ว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยวจะเป็นไปเพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจมากกว่าเหตุผลอื่น ซึ่งเป็นประเด็นที่ไม่ถูกต้อง ความเข้าใจคลาดเคลื่อนเช่นนี้ จึงน่าจะถือว่า เป็นประเด็นเร่งด่วนที่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องควรจะต้องบรรจุอยู่ในกลยุทธ์การวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องของชุมชน ดังที่ ประจวบ อมแก้ว (2543 : 41-42) กล่าวว่าปัญหาของการมีส่วนร่วมคือ ความเข้าใจไม่ตรงกัน จึงทำให้เกิดช่องว่างขึ้น สิ่งสำคัญที่ต้องทำในตอนนี้ คือ การให้ความรู้แก่ประชาชนก่อนเป็นประการแรกนั่นเอง

สิ่งที่น่าสังเกตได้อีกประเด็นหนึ่ง คือ ความเข้าใจความหมายการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่มักจะเกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่เอื้ออำนวยอยู่ก่อน เช่น พื้นที่ **หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน** ที่มีความเข้าใจอย่างมากเป็นอันดับแรกที่คำนึงถึง คือ การท่องเที่ยวคือ การที่มีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัดหรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆทางศาสนา ซึ่งในพื้นที่นี้จะเป็นที่ตั้งของพระธาตุสามดวงและแต่ละดวงจะเป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของพระอรหันต์ และ **บ้านพญาเลาญ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง** จะมีความเข้าใจว่า การท่องเที่ยว คือ การที่มีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านเพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวบ้าน และการที่มีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน ซึ่งชุมชนต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่ผูกความเข้าใจเข้ากับสิ่งที่อยู่รอบตัวนับว่า เป็นความเข้าใจที่ถูกต้องสอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ซึ่งกล่าวถึงความมุ่งหมายของนักท่องเที่ยว ดังนั้นการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวสามารถที่

จะสร้างความเข้าใจกับชุมชนได้ง่าย โดยไม่รบกวนต่อการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน เพียงแต่เน้นการตระหนักถึงคุณค่าของชุมชนที่มีอยู่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมสู่รุ่นลูกหลานและยังสามารถเชื่อมโยงกับการวางกลยุทธ์เข้ากับเครือข่ายการท่องเที่ยวอื่นได้อีก

5.3.4 ความต้องการของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน จังหวัดเชียงราย

เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า **พื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง** มีความต้องการในเรื่องเดียวกันคือ ความต้องการในการร่วมปฏิบัติงาน ร่วมดำเนินงาน คือ กล่าวได้ว่ามีความพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้น คืออย่างน้อยได้ใช้แรงงานของตนที่เป็นต้นทุนต่ำสุดในการร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของเจมส์ค็อกซ์ ปิ่นทอง (2528 : 22)

หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านห้วยเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ชุมชนมีความต้องการรองลงมา คือ การคิดค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา มากกว่าขั้นตอนของการติดตาม ประเมินผลหรือการร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ ในขณะที่**หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และบ้านพญาเลา อำเภอดงขี้เหล็ก** ชุมชนมีความต้องการในขั้นตอนของการติดตาม ประเมินผลและการแบ่งปันผลประโยชน์มากกว่าขั้นตอนของการคิดค้นปัญหา และสาเหตุของปัญหา อาจเนื่องด้วยเพราะระดับการศึกษา และรายได้ของชุมชน เมื่อเปรียบเทียบพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง พบว่า แตกต่างกันไป หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านห้วยเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จะมีจำนวนผู้คนที่มียกระดับการศึกษาสูงกว่า และรายได้ที่สูงกว่ามาก หรือ อาจเนื่องด้วยพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง จะมีปัญหาและอุปสรรคด้านกายภาพและสภาพของชุมชนน้อยกว่าพื้นที่หมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านห้วยเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ซึ่งล้วนแต่มีปัญหา จึงทำให้การคำนึงถึงความต้องการที่จะคิดค้นหาปัญหานั้นมีความสำคัญต่อชุมชนน้อยลงไป ซึ่งสอดคล้องกับ ปรัชญา เวสารัตถ์ (2528) ที่มีความเห็นว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจ - สังคมของประชากร

และ เมื่อพิจารณาจากกระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว พบว่า **หมู่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน และ บ้านพญาเลา อำเภอดงขี้เหล็ก** ชุมชนจะมีความต้องการในขั้นตอนการเป็นผู้นำสูงกว่า หมายถึง ความพร้อมในการที่จะดูแลตนเองได้มากกว่า กลยุทธ์การท่องเที่ยวจึงสามารถผลักดันให้พื้นที่ทั้ง 2 แห่ง สามารถจัดตั้งองค์การในการดูแลตนเองได้ ซึ่งภาครัฐอาจเข้าให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการจัดวางระบบ กฎเกณฑ์ หรือ มาตรการการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของ เชมส์ค็อกซ์ มกราภิรมย์ (2543 :11 - 12) ที่ว่า ผู้ร่วมงานทุกฝ่ายต้องมีอุดมการณ์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

5.3.5 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในจังหวัดเชียงราย

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอเสนอบทบาทและรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง ดังนี้

1) รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านหัวเวียง ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คือ ความร่วมมือกันของ “องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ สภาตำบล (สต.)” ดำเนินการร่วมกับ “ชุมชน”-ในลักษณะ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” เป็นดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากชุมชนเอง ซึ่งสอดคล้องกับมโนส สุวรรณ และคณะ (2541: 45, 102) ภาครัฐ โดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ สภาตำบล (สต.) ดำเนินการโครงการนำร่อง ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ “คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว” ซึ่งเป็นคณะทำงานจากชุมชนซึ่งประกอบด้วยตัวแทนทั้งจากชุมชนในพื้นที่ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว และ ชุมชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ในการช่วยแก้ไขปัญหาเร่งด่วน สร้างความเข้าใจกับชุมชน โดยการให้องค์ความรู้ การให้ข้อมูลที่ทันสมัย ต่อเนื่อง การจัดทัศนศึกษารอบพื้นที่ เพื่อให้เห็นถึงผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว สร้างจิตสำนึก จริยธรรมต่อถิ่นฐานที่อยู่อาศัย หาช่องว่างระหว่างชุมชนกับภาครัฐ สร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างชุมชน กับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะชุมชนมีความพร้อมที่จะปฏิบัติการและให้ความร่วมมือในการคิดค้น และหาสาเหตุของปัญหา เพียงแต่ ภาครัฐ ต้องใช้การเชิงรุกอย่างสร้างสรรค์ชุมชน ด้วยความพยายามเข้าใจชุมชนและเล็ง เห็นถึงศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่แต่เดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการที่ชุมชนเคยประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองมาแล้วในอดีต

2) รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านป่าหุง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย คือ ความร่วมมือระหว่าง “ชุมชน - ภาครัฐ - ภาคเอกชน” โดยชุมชนมีโอกาสในการกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยว รัฐและเอกชนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้การสนับสนุนส่งเสริมในด้านวิชาการและช่วยแก้ไขปัญหา ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ มิศรา สามารถ (2543 : 122 - 126) ลักษณะของชุมชนนี้มีความเป็นผู้นำอยู่บ้างแต่ยังไม่โดดเด่น ยังต้องการคำแนะนำ และพี่เลี้ยงที่คอยดูแล ชุมชนจะมีความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมท้องถิ่นมากที่สุด นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยยังพบด้วยว่า ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของชุมชนหรือกับหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับสูง

3) รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้านพญาเลาญ ตำบลดับเต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย คือ ความร่วมมือระหว่าง “ชุมชน – รัฐ” ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง และมีคณะกรรมการที่ปรึกษา ภาครัฐช่วยจัดวางระบบ ให้คำแนะนำ โดยเฉพาะเชิงวิชาการ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์และการตลาดด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ มิศรา สามารถ (2543 : 122 - 126) ชุมชนมีบทบาทที่โดดเด่นมาก ในการดูแลชุมชนโดยเริ่มฝึกฝนจากพื้นฐานครอบครัว ปัญหาของชุมชนน้อยมาก ปัจจัยบางอย่างทางชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ต้องอาศัยจากภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการโดยเฉพาะในเรื่อง ระบบการศึกษา เน้นการสร้างความรู้ความตระหนักถึงคุณค่า และ การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน รัฐจะต้องเป็นผู้วางระบบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งชุมชนจะสามารถดูแลชุมชนเองได้ เพื่อให้สอดคล้องกับ 7 – S Model ของ Adhikary, M. (1995 อ้างใน เดชา ไต้งสูงเนิน, 2543)

นอกจากนี้ รูปแบบทั้งสามที่ได้กล่าวข้างต้นยังสอดคล้องกับแนวคิดด้านรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ที่กล่าวไว้โดยไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร (2543: 6) และพจนา สอนศรี (2541) ด้วย อย่างไรก็ตาม การนำรูปแบบทั้งหมดนี้ไปใช้ย่อมต้องขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชนเจ้าของพื้นที่ รูปแบบใดๆ จะไม่ตายตัว ดังที่นาชัย ทนุผล (2545: 48) ได้กล่าวไว้ และในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนควรจะต้องผสมผสานกับการสร้างความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น ในลักษณะ "Co-Management" ตามแนวคิดของยศ สันตสมบัติ (2544: 52-56) ด้วย ทั้งนี้ กระบวนการวางแผนเพื่อจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ก็ควรจะเป็นไปตามที่ Norma Polovitz and Paula Kerr ได้กล่าวไว้ใน ECOPLAN:NAT 10 ก็จะช่วยเสริมสร้างประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคต

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เป็นการพัฒนาจากความต้องการและปัญหาของชุมชนจากการใช้แบบสอบถาม และให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้ทราบถึงความต้องการเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษา ทั้ง 3 แห่ง สรุปเป็นหัวข้อได้ดังนี้ คือ

ด้านการจัดการและความร่วมมือของภาครัฐ

- ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับชุมชนเพื่อให้สามารถใช้ศักยภาพที่มีมาแต่ดั้งเดิมได้อย่างเต็มที่
- บุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวม การท่องเที่ยวของชุมชน และการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในด้านของแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งนโยบายด้านการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและระดับประเทศ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการให้คำแนะนำแก่ชุมชนและผู้ประกอบการในพื้นที่
- ผู้บริหารระดับสูงจากภาครัฐ หรือ ผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่น ควรที่จะหาโอกาสพบปะพูดคุยกับชาวบ้านให้มากขึ้น เพื่อจะได้ทราบปัญหาและความเข้าใจที่แท้จริงของชุมชนเกี่ยวกับการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตน
- ก่อนที่ภาครัฐจะดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ในชุมชน ควรมีการทำประชาพิจารณ์เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ชุมชนไม่ควรเป็นแต่เพียงผู้คอยรับนโยบายในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยขาดความเข้าใจ และภาครัฐไม่ควรมองข้ามความรู้สึกของชุมชน
- การประสานงานให้ความร่วมมือที่ดีระหว่างภาครัฐ เอกชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชน มากกว่า ผลประโยชน์ส่วนตัว และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ควรจะมีความรู้ในด้านการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งระบบอย่างแท้จริง
- ในการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด หรือศาสนสถานต่างๆ ควรมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องช่วยดูแล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องด้านพิธีกรรมของศาสนาด้วย เพื่อป้องกันมิให้เกิดข้อขัดแย้งหรือปัญหาระหว่างชุมชนกับศาสนสถานนั้นๆ
- โครงการต่างๆ ที่ผ่านการพิจารณาแล้ว ควรจัดสรรงบประมาณให้ชุมชนมีอิสระ และมีบทบาทในการบริหารจัดการด้วยตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่
- ช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีเอกสารสิทธิให้ได้สิทธิในที่ดินทำกิน เพื่อให้มีความสบายใจในการประกอบอาชีพหลัก และมีความรู้สึกมั่นคงในชีวิต ซึ่งจะส่งเสริมมิตรไมตรีของชาวบ้านในชุมชน อันจะมีต่อการให้บริการนักท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้ในทางอ้อม

- ภาครัฐควรตระหนักถึงผลประโยชน์ของชุมชนเป็นใหญ่ มิใช่มุ่งที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง หรือกลุ่มนายทุน หากชุมชนในพื้นที่ต้องทำตามข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement)

ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชน

- จัดตั้งคณะกรรมการ และแบ่งฝ่ายการทำงาน โดยเน้นที่ความสมัครใจและความพอใจของกรรมการ ทั้งควรมีการรวมกลุ่มและพัฒนาความเข้มแข็งด้านอาชีพต่างๆ ในชุมชน เพื่อประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ต่อกัน และสร้างอำนาจการต่อรองกับภาครัฐได้ เช่น ชมรมรถเช่า ชมรมธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น
- ชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่เป็นผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ ควรให้ความสนใจในการเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบความเป็นไปของสถานการณ์การท่องเที่ยว ตลอดจน ความเคลื่อนไหวของวงการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- สนับสนุนการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้สภาพบริบทของชุมชนของตนเอง คิดค้นหาปัญหา และแนวทางเพื่อการแก้ไขและพัฒนา โดยนักวิจัยซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในแต่ละชุมชนจะมีโอกาสเป็นตัวแทนของชุมชนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ตนได้ศึกษาอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่น่าเชื่อถือ
- ส่งเสริมชุมชนด้วยจิตสำนึกรักบ้านเกิด ให้ความสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่น คนเฒ่าคนแก่ และเยาวชนเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนกลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตน เช่น ชมรมรักษะเขียงของคนแก่ และเยาวชนเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนกลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตน เช่น ชมรมรักษะเขียงของ
- ชุมชน ภาคเอกชน และภาครัฐ ควรร่วมมือกันในการส่งเสริมการถ่ายทอดวัฒนธรรม ด้านงานฝีมือการปักผ้าชาวเขาและการทำเครื่องเงิน เพื่อชุมชนและเยาวชนจะได้นำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม มาเป็นประโยชน์ในการผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก และจำหน่ายเพื่อเสริมรายได้แก่ชุมชน เช่น กลุ่มผ้าใย กล้วยง กลุ่มทำใบมีด รวมทั้งควรมีงบประมาณในการส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านในชุมชน
- ควรจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือยุวมัคคุเทศก์ ในการนำชมวิถีชีวิตของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงวัด และศาสนสถานต่างๆ

ด้านการจัดการและพัฒนาลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

- จัดการและพัฒนาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ด้วยการตั้งเป้าหมายให้เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว มิใช่เป็นเพียงทางผ่านเพื่อไปท่องเที่ยวยังพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นๆ เท่านั้น

- ควรจัดการพัฒนา ช่อมแซม และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค โดยควรคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ อันจะเป็นผลพลอยได้สู่นักท่องเที่ยว
- ควรดูแลรักษาความสะอาด ตกแต่งสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยพันธุ์ไม้และดอกไม้พื้นเมืองของท้องถิ่น
- ควรมีการแบ่งโซน หรือเขตรับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวให้ชุมชนมีส่วนในการรับผิดชอบดูแลและบำรุงรักษา
- ควรสร้างห้องน้ำที่ถูกลักษณะเพิ่มขึ้น ในจำนวนที่เพียงพอต่อการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทั้งควรร่วมมือกันในการดูแลรักษาความสะอาด โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดีแก่ชุมชน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน พร้อมกับสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้

5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยด้านการส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน
2. ควรทำการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์จากฝีมือของชุมชนชาวไทยภูเขาในพื้นที่บ้านพญาเลาตุ ตำบลต๊อบเต่า อำเภอเทิง
3. ควรทำการศึกษาเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนภายใต้เครือข่ายการท่องเที่ยวภูมิตาว ตำบลต๊อบเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย
4. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง
5. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของเยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 แห่ง

บรรณานุกรม

- โครงการพัฒนาที่สูง ไทย-เยอรมัน. 2540. ศักยภาพชุมชนกับการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) : รายงานการศึกษา กรณีศึกษาในตำบลบุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2528. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทัศน์. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2540. วิถีไทย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- ชำนาญ วัฒนศิริ. 2543. “ความเข้มแข็งของชุมชน และประชาคม” วารสารพัฒนาชุมชน. 39.1 (มกราคม): 24-26.
- เชาวลิต สิทธิฤทธิ์. 2544. “เชาวลิต สิทธิฤทธิ์ หนุ่ม “กรุงชิง” กับงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. จดหมายข่าวสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค. 2.6 (กันยายน-ตุลาคม):15-19.
- ชูวิทย์ ศิริเวชกุล. 2544. “การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัดโฮมสเตย์”. จุลสารการท่องเที่ยว. 20.2 (เมษายน-มิถุนายน): 5-7.
- เดชา ไต้สูงเนิน. 2543. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไทรรัตน์ สุนทรประภัสร์. 2543. “รัฐ-ชุมชน-เอกชน ร่วมท่องเที่ยว”. เดลินิวส์. 11 มกราคม: 6.
- นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์. 2549. ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา www.ttresearch.org. (25 มกราคม 2549). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นำชัย ทนุผล. 2545. “การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”. จุลสารการท่องเที่ยว. 21.1 (มกราคม-มีนาคม): 48.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรัชญา เวสารัชช์. 2528. รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- มนัส สุวรรณ และคณะ. 2541. โครงการศึกษาแนวทางบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). กรุงเทพฯ: การ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. 2544. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำดัชนีวัดคุณภาพ
มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : กรุงเทพฯ.
- มิศรา สามารถ. สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. 2543. การมี
ส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
รายงานผลการศึกษาวิจัย. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.
- มธุรส ปรานไพรี. 2545. “โฮมสเตย์กับการจัดการเชิงนิเวศ”. วารสารธุรกิจท่องเที่ยว.
15.3 (มีนาคม): 27-29.
- ยศ สันตสมบัติ. 2544. “การท่องเที่ยวทางเลือกใหม่สำหรับภาคเหนือ”. เอกสารสรุปผลการ
สัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “อนาคตของการท่องเที่ยวภาคเหนือ”. จัดโดย นักศึกษา
ปริญญาโท รุ่นที่ 2 สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: ม.ป.พ.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. 2544. “การท่องเที่ยวชุมชน: LIFE-SEEING VS SIGHTSEEING”. จุลสาร
การท่องเที่ยว. 20.2 (เมษายน-มิถุนายน): 5-9.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. ไทยอนุเคราะห์ : กรุงเทพฯ.
- รัฐจิตยา หิรัญหาด. 2544. แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการ
ท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านหนองขาว ตำบลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าแบบ
อิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544 ก. การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบทอย่างยั่งยืน (Sustainable Rural
Tourism or Village Tourism). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การจัดการท่องเที่ยว
ชนบท ณ ห้องประชุมใหญ่ อาคารสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน กรุงเทพมหานคร.
26-28 กันยายน. (อัดสำเนา)
- 2544 ข. “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชน”.
อนุสาร อ.ส.ท. 43.5 (ธันวาคม): 113.
- 2545 ก. “บทบาทและพันธกิจของชุมชน (ประชาคม) ต่อการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว. อนุสาร อ.ส.ท. 43.8 (มีนาคม): 118.

- วิฑูรย์ สิมะโชคดี. 2543. คุณภาพ คือ การเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- วีระพันธุ์ ชินวัตร และคณะ. 2544. รายงานฉบับสุดท้าย โครงการรักษาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรัทธา สมบุญธรรม. 2536. “การพัฒนากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน”. จุลสารการท่องเที่ยว. 2 (เมษายน-มิถุนายน): 25-30.
- ศูนย์บริหารจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย. สถิติข้อมูลนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2546-2547. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.tourismchiangrai.com> (12 ธันวาคม พ.ศ. 2549).
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. 2544. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สินธุ์ สโรบล และอุดร วงษ์ทับทิม. 2546. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- สุจิตราภา พันธวิไล. 2545. รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา บ้านห่อชา (อาชา) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2549. การท่องเที่ยวชุมชน. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.trf.or.th/research/> (15 มกราคม พ.ศ. 2549)
- อร สีแพร. 2544. “การพัฒนากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. จุลสารการท่องเที่ยว. 20.3 (กรกฎาคม-กันยายน): 4-14.
- อำนาจ ธีระวนิช. 2544. การจัดการธุรกิจขนาดย่อม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. <http://web.chiangrai.net/welcome.php?siteid=0349>, 2549
- <http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=570409>, 2549
- Adhikary, M. 1995. Management of Ecotourism. Bangkok: Srinakarinwirot University. (mimeograph)

Bill Baker. www.destinationbranding.com/articles/17Essentials.pdf [Online July 12, 2006]

Caroline Ashley. www.resourceafrica.org/documents/guide/gz_governemnts.pdf [Online July 9, 2006] Africa Resources Trust (ART)

Collier, Alan and Harraway, Sue. 1997. The New Zealand Tourism Industry. Auckland: Longman.

Mill, Robert Christie. 1990. Tourism The International Business. New Jersey: Prentice Hall Inc.

Norma Polovitz Nickerson and Paula Kerr, (www.cedworks.com/files/pdf./free) [Online July 29, 2006])

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

ศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง แบบสอบถามจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประสบการณ์ในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาในการกรอกแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่ามีความเหมาะสม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ
 1. ชาย
 2. หญิง
2. อายุ
 1. 15-20 ปี
 2. 21-30 ปี
 3. 31-40 ปี
 4. 41-50 ปี
 5. 51-60 ปี
 6. 60 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ.....
4. ท่านเกิดที่ไหน.....
5. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ มาเป็นเวลา.....ปี
6. รายได้.....บาท / เดือน
7. ท่านมีความสามารถพิเศษในเรื่องใด
.....
8. การศึกษา
 1. ไม่ได้ศึกษา
 2. ประถมศึกษา
 3. มัธยมศึกษา
 4. ปวส. / ปวช. / อนุปริญญา
 5. ปริญญาตรี
 6. ปริญญาโท
 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชน	ความถี่		
	ทุกครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
1. ชักชวนสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมวางแผนและจัดการท่องเที่ยว			
2. แลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน			
3. เสนอแนวคิดใหม่ในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวไปยังหัวหน้าหมู่บ้านหรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง			
4. ร่วมวางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน			
5. ร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับหมู่บ้าน			
6. ช่วยแก้ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวกับที่ประชุมหมู่บ้าน			
7. ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับหน่วยงานภาครัฐ			
8. ร่วมกำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการในการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนโยบายของท้องถิ่น			
9. ร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือกรรมการเพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว			
10. เสนอตัวตนเอง หรือ เสนอผู้ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม เพื่อเข้าเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน			
11. ร่วมปฏิบัติงานตามแผนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน			
12. ร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และ รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว			
13. ร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยว			
14. บริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว			
15. ร่วมดูแลรักษา และแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของชุมชน			
16. ร่วมติดตาม ประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้จัดขึ้น			

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินปัญหาและอุปสรรคของชุมชน

ก. ลักษณะทางกายภาพของชุมชน				
สภาพของชุมชน	สภาพปัญหา			ไม่มีปัญหา
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. ระบบไฟฟ้า				
2. ระบบประปา				
3. ระบบโทรศัพท์				
4. การกำจัดขยะ มูลฝอย				
5. น้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำสำหรับการเกษตร				
6. การบุกรุกที่สาธารณะ				
7. ปัญหาที่ดินประกอบอาชีพ				
8. ปัญหาที่อยู่อาศัย				
9. ปัญหาความสะดวกในการเดินทาง				
10. ความปลอดภัยของชุมชน				

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินปัญหาและอุปสรรคของชุมชน (ต่อ)

ข. การประเมินสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน				
สภาพของชุมชน	สภาพปัญหา			ไม่มีปัญหา
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
11. ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวหรือบุคคล				
12. ความขัดแย้งของบุคคลกับแกนนำหมู่บ้าน				
13. รายได้ของสมาชิกชุมชนมีความเพียงพอต่อการดำรงชีวิต				
14. ระดับการศึกษาของคนในชุมชน				
15. กฎระเบียบเพื่อการควบคุมดูแลชุมชน				
16. การดูแลสุขภาพของชุมชน				
17. ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของชุมชน				
18. ความร่วมมือของชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ				
19. การบริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อจัดทำกิจกรรม				
20. ความภูมิใจในสภาพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น				

ปัญหา และอุปสรรค อื่น ๆ (ถ้ามี).....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน

การท่องเที่ยว คือ	ระดับความเข้าใจ		
	เข้าใจ	ไม่แน่ใจ	ไม่เข้าใจ
1. การคำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในแหล่งท่องเที่ยว			
2. การมีนักท่องเที่ยวมาที่หมู่บ้านของท่าน เพื่อดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของชาวบ้าน			
3. การมีนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนเพื่อพูดคุยกับชาวบ้าน			
4. การมีนักท่องเที่ยวมาทำบุญไหว้พระที่วัด หรือไปทำพิธีทางศาสนาของตนในวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา			
5. การมีชุมชนจากหมู่บ้านอื่นเดินทางมาพักค้างแรมเป็นการชั่วคราวในหมู่บ้านของท่าน			
6. การเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยที่นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์และมีความสุข			
7. การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อม งานเทศกาล ประเพณี และ วัฒนธรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้หลักของชุมชน			
8. การเน้นคุณค่า และ ความโดดเด่นของสภาพแวดล้อม/ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน			
9. การเน้นการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้อยู่คงมีอยู่ถึงรุ่นลูกหลาน			
10. การสร้างประสบการณ์ธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าด้านอื่น			

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

ความต้องการ	ระดับความต้องการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจ เพื่อวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน					
2. กำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรการ ในวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเคร่งครัด					
3. กำหนดว่าชุมชนควรจะได้รับนักท่องเที่ยวได้เท่าใด โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว					
4. ป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชน ทั้งด้านสังคม-วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และ เศรษฐกิจ					
5. วางแผนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม					
6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน					
7. ร่วมจัดตั้งคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวในชุมชน					
8. ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว					
9. ชักชวนภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อร่วมกันคิดวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว					
10. ส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว และจิตสำนึกการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว					
11. เตรียมความพร้อมให้ชุมชน โดยเฉพาะ เยาวชน ให้รู้จักการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว					
12. ช่วยบริจาคเงินเพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชนของท่าน					
13. ติดตาม ประเมินผล การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว					
14. แสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาจากการท่องเที่ยว					
15. ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากชุมชนกับนักท่องเที่ยว					
16. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลประโยชน์ของชุมชน					
17. มีส่วนร่วมในการแบ่งปันรายได้ ที่โปร่งใส ชัดเจน					
18. ติดตาม ประเมินผลการใช้งบประมาณ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน					

ความต้องการ หรือ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

“ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ”

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล

นางสุจิตราภา (นิลกำแหง) พันธุ์ไธ

ประวัติการศึกษา

- มัธยมศึกษาตอนต้น และ ตอนปลาย โรงเรียนสตรีวิทยา ถนนดินสอ กรุงเทพมหานคร
- อักษรศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาฝรั่งเศส จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำแหน่งและภาระงานในปัจจุบัน

พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน	อาจารย์ผู้ประสานงานสาขาการจัดการการท่องเที่ยว
สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน	กรรมการประจำสำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน	กรรมการสภาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
พ.ศ. 2547 - 2548	กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตร
บริหารธุรกิจ สาขาการจัดการการท่องเที่ยว และสาขา
อุตสาหกรรมบริการ สำนักวิชาการจัดการ
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน	ผู้ประสานงานโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา (Exchange Student)
และ DUO-Thailand Fellowship Program 2007 ระหว่าง สาขา
การจัดการการท่องเที่ยว สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัย
แม่ฟ้าหลวง และ Management Center Innsbruck, Austria
พ.ศ. 2548 - 2549	กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการยกย่องหลักสูตร
บริหารธุรกิจ สาขาการจัดการการท่องเที่ยว และสาขาการจัดการ
อุตสาหกรรมบริการ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัย
แม่ฟ้าหลวง
พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน	ผู้แทนของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงในโครงการนำร่องเพื่อพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ภายใต้ความ
ร่วมมือระหว่างรัฐบาลฝรั่งเศสกับรัฐบาลไทย (Franco-Thai
Program)
พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน	ผู้แทนของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงในโครงการนำร่องเพื่อพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ภายใต้ความ

ICE)

ประวัติผู้ช่วยวิจัย

ชื่อ-สกุล

นาย อธิเทพ ชนโมตรี

Education History

- Master of Business Administration (MBA – Honor) in Management
Strayer University, Washington D.C., USA.
- Master of Science (Computer Science Concentration in Computer Graphic)
George Washington University, Washington D.C., USA.
- Bachelor of Science (Computer Science)
University of Thai Chamber of Commerce, Bangkok, Thailand

Publication

- Book Review, on Drupal co-author with Paola Di Maio.

Profession History

- 2003 – Present
 - Lecturer for School of Information Technology at Mae Fah Luang University
 - Head of Software Engineering Department at Mae Fah Luang University
 - Advisor of Student Union until September 2006
 - Committee of Student Disciplinary until present
- April 1998 – May 2001
 - Prolink Services LLC., Vienna Virginia, USA
 - Quality Assurance Engineer on Web-based Application under
Telecommunication Company (MCI WorldCom Inc.)